

W. B. 4.

424

HISTORIA REHABEAMI

EX

ORACVLIS SACRIS ECCLESIAST. CAP. II, 18. 19.

1 REG. XII, ET 2 CHRONIC. X, XI, XII.

OBVIIS

ILLVSTRATA,

ET

COMMENTATIONIBVS PHILOLOGICIS

AC HISTORICIS

AVCTA,

A

D. IO. RVDOLPHO KIESLINGIO

PROF. PVBL. ORD. IN ACAD. LIPSIENS.

ap. T

IENAE,

EX OFFICINA MARGGRAFIANA

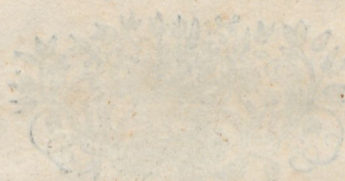
M D C C L I I I .

HISTORIA
REHABILIATIONIS

ORATIONIS SACRIS ECCLESIAE CAP. II. 18. 19.
REG. X. ET CHRONIC. X. 2. 3.
OVIIS

ILLUSTRATA
ET
COMMENTATIONIBUS PHIOLOGICIS
AC HISTORICIS
AUCT.

D. JO. RYDOLPHO KIESLINGIO
PROF. PUBL. ORD. IN ACAD. ALSTAD.

BY GYGINA MARGARETANA
M. D. C. C. C. C.

§. I.

Mortalium conditionem, si res humanas ac caducas spectes, profecto deprehendes variis vicissitudinibus, iisque plerumque periculosis et fatalibus, obnoxiam. Quin et optima de prole spes, magnum certe parentum solatium, tam fragilis est et dubia, ut cum veritatis firmamento cecinerit HORATIVS *)

Damnosa quid non imminuit dies?

Aetas parentum, peior avis, tulit,

Nos nequiores, mox daturos

Progeniem vitiosorem.

Verum quidem est, nihil dulcius suaviusque a natura nobis datum esse, teste CICERONE; **) quam suos cuique liberos: at magnis tamen periculosisque haec felicitas laborat difficultatibus. Tantum enim abest, ut nati semper expectationi de ipsis conceptae faciant satis adultiore facti,
et

*) Lib. III. Od. VI.

**) Orat. post reditum ad Quirites.

et custodibus suis remotis, ipsorum rationibus relictis, ut potius non raro a recto virtutis, et pietatis deflectant tramite, et spem desideriumque parentum turpiter decipiant. Atque hanc ipsam flebilem hominum sortem deplorare videtur Salomo, de sobole, et imperii sui herede dubius haerens et anceps, utrum bonae indolis ac frugis futurus sit, nec ne? Morti iam fuit proximus Ecclesiastes, funestamque reipublicae mutationem, suam post mortem, futuram praenunciavit, quod praesagium ipso euentu est confirmatum. Certe si praesagia aliquid diuini habent, quod omnino illa habuisse in Iacobi filiis nouimus, hoc ipsum Salomonis de filio augurium maximae esse auctoritatis, nec non ponderis adserere nulli dubitamus. Diuinus ille Ecclesiastes futuram, quae post mortem instabat, rerum suarum admodum gloriosarum vicissitudinem considerans, multis ex indicis, et coniecturis haud inualidis praesagebat, filium, quem habuit regni sui heredem, Rehabeamum, sapientiae, virtutum, et morum paternorum futurum esse dissimillimum in haec erupit verba: **וְשָׂנֵאתִי אֶת־הַתְּהוֹמִים כִּי־רַע עָלַי הַמַּעֲשֵׂה שֶׁנַּעֲשֵׂה תַּחַת־הַשֶּׁמֶשׁ כִּי־הָלַל רַכַּר**
et odi ego omnem laborem meum, quo ego laborans sum sub sole: quia relicturus sum eum homini, qui erit post me Et quis scit, num sapiens futurus sit, an stultus? attamen dominabitur omni meo labori; quo laboravi, et in quo sapiens fui sub sole. Etiam hoc vanitas est.
 Ecclesiast. Cap. II. v. 18. 19. **וְשָׂנֵאתִי אֶת־כָּל־עֲמָלִי שֶׁאֲנִי עֹמֵל תַּחַת־הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁאֲנִי עֹמֵל לְאָדָם שֶׁיְהִי אַחֲרָי: וְמוֹ יִרְדֶּה הַחֶכֶם וְהָיָה אִזְכָּר וְיִשְׁלַט נְכַל־עֲמָלִי שֶׁעָמַלְתִּי וְשֶׁחֲכַמְתִּי**
Haud in cassum laborabimus
 has

has iustas Salomonis, de posteris, querelas curatius indagaturi, nec non demonstraturi verbosius, non vanam esse, quae animum huius regis excruciat, de sobole, curam. Operae erit praeium totam huius infelicis Rehabeami vitam, et res ab eodem secus gestas, quas delineandas quondam suscepit AEGID. STRAVCHIVS*) penitus introspicere. Etenim satis perlustrata laudati STRAVCHII dissertatione, deprehendimus, illum prima tantum huius historiae delibasse argumenta, forte reliqua pertractaturum, nisi inter has ipsas meditationes, vti auguramur, morte praepeditus calamum deposuisset auctor. Pertexamus itaque hanc telam, et difficiliora quaedam, quae sicco praeteriit pede STRAVCHIVS, addamus argumenta.

§. II.

En boni Salomonis querela a multis nullo non tempore instituta parentibus! Aquila ferox imbellem procreauerat columbam. Eam fortem non raro accidere parentibus, sua ad Telemachum oratione admodum graui, ac suauiter exponit Minerua, illum ipsum optimae spei iuuenem hunc in modum allocuta apud HOMERVM **)

Τηλεμαχ', εἰδ' ὅπιδεν κακὸς ἐσσεταί, εἰδ' ἀνοσιμῶν.

Ἐἰ δὲ νοὶ σε πατὴρ ἐνεστάταί, μένος ἦν,

Ὅτις ἐκείνος ἦν τελευσά, ἔργον τε ἔπος τε

Ὅν δ' εἰ κενεὸς γέσσι γόνος, καὶ Πηνελόπειας,

A 2

Ὅσ

*) Dissert. de Rehabeami regis Israelitar. vita. in Thesaur. Menthen. Tom. I. p. 474. seq.

**) Odyss. B. vers. 270. edit. Barnés. p. 44. seq.

Ὅου σε γ' ἔπειτα ἔολπα τελευτήσῃν, ἀμείβοινας
 Παιῶοι γὰρ τοὶ παῖδες ὁμοῖοι κατρί πελονταί,
 Ὅοι πλεονεὺς κακίως παιῶοι δὲ τὲ πατρός ἀρεΐεις.

*Telemache, neque in posterum ignaus erit, neque solidus,
 Si quidem tibi tui patris instillata est indoles bona;
 Qualis ille erat ad perficiendum opusque dictumque,
 Non sane continuo vanum iter erit, neque imperfectum:
 Si vero non illius esses filius, et Penelopes,
 Non sane praeterea sperarem te perfecturum esse, quae
 moliris.*

*Fauci enim filii similes patri sunt;
 Plerique peiores; pauci vero parentibus meliores.*

Eam Mineruae sententiam ex tripode quasi prolatam quotidiana experientia, optima rerum magistra, innumeris fere documentis demonstrat, quin et confirmat, plerosque filios parentibus esse peiores; paucos autem iisdem meliores, quod fatum lacrimis deplorandum Salomoni, procul dubio, has excussit querelas. Consideraturi enim regum Iudae, et Israelis feriem, pauci, si Iosaphatum, Hiskiam, et Iosiam excipias, parentibus suis fuerunt prudentiores, magisque pios, plerique vero illis nequiores ac deteriores, e quorum censu vix Salomo eximi poterit, quia optima regni primordia, luxuria, et idololatria in decursu sui regiminis pessime commaculavit, et a pietate optimi ac sanctissimi parentis recessit longius.

s. III.

Qui in nominibus saepe cum transmutatione literarum coniunctis, arcana venantur, id nominis רחבם Rehabeam a radice חרב, vastari, dirimere volunt deducere, ita ut significet devastatorem populi. Licet autem euentus rerum hoc augurium omnino confirmet; non tamen dicere ausim, vel ipsum Salomonem in nominis impositione animo tale quid voluisse, vel hoc nomen suis natalibus tam infaustum indicare omen. Profecto non leuis est inter dictiones חרב devastari, et רחב dilatari, dissensio. Prout igitur primis temporibus parentes liberis talia plerumque dederunt nomina, quae vel pia vota, vel certum aliquem statum, vel denique tenerum animi erga illos proderent affectum; ita Salomo hoc nomine, quo ornauit filium, nihil aliud prae gaudio, et animi desiderio indicare voluit, quam recens natum futurum esse aliquando imperii, et populi ducem, seu imperatorem semper Augustum. Eam notionem hoc verbum Rehabeam, sustinere, ex ipso fonte patet, quod Matth. HILLERVS *) et RAVANELLVS *) scite obseruarunt. Mutationem autem huius verbi in aliis versionibus admissam tantopere non curamus, quia lubricum est, veras Hebraeorum notiones, vel ob infortiam huius linguae, vel genium aliarum linguarum, uti monet Theodor. HACKSPANIVS ***) ad amissum reddere. Astquam tur-

A 3

piter

*) Onomastic. Sacr. p. 916.

**) Biblioth. S. Part. II. p. 907.

***) Miscellan. S. Lib. II. Cap. VIII. p. 263.

pititer sefellerit Salomonem augurium, vel hoc ipfo praefagio ante mortem emiffio haud occulte declaravit.

§. IV.

Non leue est, quod deplorat fapientiffimus Ecclefiaftes, rerum humanarum fatum, quo vfu evenit, vt mortales rebus admodum amplis, nec non fapienter instructis defuncti, praeclara fua negotia, opes, et imperia hominibus quandoque flultis ac defidiofis, qui nulla profus nitescunt animi praeflantia, cum morte tradant. *Primo*, fi rem ex utroque confideramus latere, illacrimat prudentiffimus Salomo vanitati admirandorum fuorum, quae regimine fufctus praeflitit, operum, quorum odium, feu potius taedium ipsum iam capit. Verbum quippe נִשְׂבֵּן in fenfu naufaeae, taedii, et fastidii est frequentiffimum, quod ex Ief. I. 14. Amos. V. 21. et aliis, quae collegit Mar. CALASIVS, *) dictis evidenter apparet. Quam fignificationem quoque admittunt Mart. GEIERVS. **) Conrad. DIETERICVS***) et Thom. CARTWRIGHTVS, ****). Non tamen videtur, Salomonem opera fua, quae fupra defcripfit, odio aliquo profequi, aut ob vanitatem, et fragilitatem eadem deteftatum esse, fed admodum molefte, et aegre ferre, eadem indignis, et flultis, qui vel praeflantiffima noftra facta parvi et flocci aestimant, et illa quandoque ex infania fannis excipiunt, post mortem esse relinquenda. Non negaverim multa voluptuofa,

*) Concordant. Hebr. Tom. IV. p. 680.

**) Commentar. ad h. l. p. 70.

**) Commentar. ad h. l. p. 312.

****) Commentar. ad h. l. p. 13.

sa, et sumtuosa exstruxisse Salomonem aedificia, et alia peregrisse facinora, quae magis ad voluptatem, atque splendorem, quam ad Reipublicae emolumentum, et veri Dei cultum spectare poterant; attamen multis etiam illustribus, potissimum si templum Hierosolymitanum consideras, defunctus est negotiis, quorum taedium ipsum capere poterat nullum. Nemo ex vero improbauerit magnifica templi stupendi, aedium regiarum, murorum circa urbem ductorum, et aliorum munimentorum opera, quibus et decus, et praesidium conciliauit regno suo amplissimo Rex omnium fere mortalium sapientissimus. Horum omnium tantum adest, ut poenitere potuerit augustissimum regem. Manum a rebus Salomonis insigniter peractis retraho, quas *Abbas Gallicus* *) et *MARCHIO de St. PHILIPPO* **) verbosius decantarunt. Cum pondere itaque ad haec facinora laude digna addit Salomo, quod illa sapienter, nec temere fecerit. Tam bene ac sapienter instruxerat Salomo res et sacras, et publicas, ut respublica Iudaica ad summum euecta esset dignitatis, et felicitatis fastigium vicinisque imperiis videretur maxime formidanda. At, quae longo tempore, nec non indefesso labore prudenter egerat Salomo, vno temporis articulo perdidit Rehabeamus. Non igitur ex vano desiderio rebus suis se oblectandi, et iisdem longius fruendi, sed ex animi aegritudine, ob mores heredis male compositos, hanc protulit querelam.

§. V.

Id ipsum *secundo* confirmant haec verba שׂאנִי הָבֹו
לְאִים

*) La vie de Salomon par Abbe de Choisy Par.

** La Monarchie des Hebreux. Tom. I, la vie, Salomon. p. 186.

לֵאמֹר: *quia ego homini relinquam*, nimirum hunc, quem prudenter institui, laborem. Non satis est, nos, quando vitam cum morte commutamus, nostras opes incertis, & dubiis, deficiente prole, saepe tradere homuncionibus, sed haec calamitas eo potissimum nomine augetur, quod illi heredes haud raro sunt homines exiguae auctoritatis, & vix unius assis aestimandi, quos propterea appellat Ecclesiastes communi nomine אִדְּנָן hominem, per contemptum. Nemo nescit, hoc verbum naturae humanae originem, omnibus tam sapientibus, quam stolidis communem, innumeris in sacri codicis locis indicare, saepe tamen cum sale, & pondere opponi verbo אִישׁ, viro, qui se in rebus suis bene gerendis praestitit virum, quod ex huius dictionis usu apparet Psalm. XXII. 7. Num. XXVII. 16. 18. Prius igitur verbum naturam, natalesque omnium hominum, posterius autem animi virtutes, & praestantiam significat. Quamquam enim homines in universum omnes una gaudeant origine, iisdemque, quae ad hominem formandum spectant, partibus; non tamen omnes naturam in tribuendis animi dotibus habent fauricem. Magnum est inter homines, si animi indolem spectes, discrimen. Multos offendes, qui praeter speciem humanam vix tantillum humani habent. Nec minor est census illorum virorum, qui molles sunt & effoeminati, ut in sacris tabulis, ac profanis libris per ignominiam, atque contemptum nominentur foeminae, & foemininum pro genere masculino*) ponatur. Illi, quos recensui, vili nomine dicuntur homines, qui opponuntur viris, qui ne-

*) Glaffii Philolog. S. Lib. III, Tract. I, Can. XXI. p. 611.

necessariis ad res prudenter, ac feliciter peragendas sunt instructi virtutibus, & triplex quasi circa pectus habent robur.

§. VI.

Tertia tandem molestiae causa est ignorantia וכי יודע וכל החכם יתה או סכל & *quis scit, an sapiens futurus sit, an stolidus?* Novum profecto & ingens tristitiae argumentum! Quanto enim maior est felicitas, si nostra bona sapientibus, & bene formatis committere possumus heredibus, tanto tristior est nostra conditio, si successores praevidemus tales, qui institutis nostris insultant, eademque ex amentia nec mutant solum, sed etiam pessime concoquant. Bene observat GEIERS *) supra laudatus: Ecclesiastem hanc ignorantiam rerum futurarum per interrogationem aliquam proponere, neque rem decidere. Nemo enim firmum semper, & indubitatum ferre potest de heredibus suis iudicium, utrum bonae, an malae indolis futuri sint. Optima saepe spes de liberis concepta fallit parentes, nec raro illi, de quibus res omnis videbatur desperata, ad virtutem redeunt ac frugem, & ineuntis aetatis vitia egregiis emendant virtutibus. Potuit insuper tener, quo forte erga filium ferebatur parens, amor obstare, quo minus omnem de illo deponeret spem. Ipsa ceteroquin, qua usus est Salomo, vox סכל talem significat hominem, qui rectae rationis usu destituitur, & illecebris, persuasionibusque aliorum insecatus rerum, quae ad salutem vergunt, rationem ha-

301 B bct

*) l. c. p. 71,

bet nullam. Satis dextre דרכם, & סכל sibi mutuo opponuntur hoc ipso in Salomonis effato. Sapiens enim est, non ea tantum, quae ante pedes sunt, videre, sed in futurum etiam prospicere; inepti vero animi, rebus tantum praesentibus inhiare, quo sensu legitur Ecclesiast. Cap. X, 14. Quae quum ita sint, nemo non videt, haec optime cum Rehabeami rebus conspirare, quod postea invictis demonstrabo argumentis. Quae vero demum sit heredum conditio; siue sapientes, siue desipientes sint futuri, certum tamen est, illos nostris dominari rebus. Particulam *vau* rectius exprimi per *tamen* vel *nihilominus*, quam per *qui*, uti DRUSIVS opinatur, omnino statuo, cuius rei multa exhibet documenta NOLDIVS *) Sic itaque sensus est, licet vel maxime stolidus sit rerum mearum heres, tamen, seu nihilominus mea opera, regnum, & opes occupabit.

§. VII.

Isthaec omnia in vita humana usu evenire, ipse Ecclesiastes suo edocuit exemplo, & nisi me fallunt omnia, digito quasi indice, suum filium, regiae dignitatis heredem, sed valde ineptum, & amentem, hac oratione designavit. Quum enim sapientissimus esset, dubium est nullum, quin desipientis hominis documenta in filio Rehabeamo primo detexerit oculo. Difficile quoque est, creditu tam longa, qua usus est consuetudine filii sui, quid intra imos animi recessus lateret, non explorasse parentem. Vix ulli simulationi tam sagaci, & acuto parenti relictus erat locus. Videtur quoque Ecclesiastes senio iam confectus in hoc

*) Concordant, Partic. Hebr. Chald. p. 307.

hocultimo, quod vitae adhuc tolerandae reliquum erat, spatio, omnes temporis articulos ad accuratum non solum vitae suae iam actae, et iam decurrentis, sed & futuri regiminis examen serio exstituendum collegisse, & de herede, post mortem, ad gubernaculum regni provehendo sapienter cogitasse. Recte profecto illi agunt, qui cum IO. GOTTL. CARPZOVIO *) arbitrantur, hunc librum sub extrema vitae, & regiminis tempora esse consignatum, & illustrem vanitatis ac poenitentiae iam actae testem. Id, quod tota huius libelli compages satis luculenter exponit. Unicui tantum, tot ex uxoribus, & mulierculis habuit, cui regnum relinquere poterat, filium regium, de quo res omnis erat periculosa, nisi ferme deplorata. Praevidebat divino admonitus oraculo, 1 Reg. XI. 30. seq. regnum esse diuidendum; agnoscebat, Rehabeamum deliciis in aula splendidissima innutritum, et superstitionum fasciis iam involutum, pessimum fore regni Iudaici moderatorem. Etenim ad eos iam iam peruenerat Rehabeamus annos, patre suo prope sexagenario fasces imperii deponente, quibus optime intelligi poterat, quid valerent ipsius humeri, et quicquid ferre recusarent. Quod praesagium Salomonis de filio prolatum, licet omni veritate sit maius, non tamen dixerim spiritu prophético esse emissum siquidem, ut supra dixi, tam ex vaticinio Ahiae, quam ex moribus nati satis iam intellexerat parens talem, quem deinceps habuerunt, res ipsius omnino esse habituras euentum. Iuuabit nunc breuiter huius

B 2

Re-

*) Introd. ad Lib. Bibl. V. T. Part. II. ad, h. 1. p. 211. sq.

Rehabeami perferuari historiam multis stolidae mentis signis refertam, ex qua postea luce, quod aiunt, meridiana clarius patefecet, non vano, irritoque aliquo metu, sed rerum futurarum providentia haec auguratum fuisse Salomonem. Nonnulla vero in hac historia Rehabeami delinenda, argumenta distincte nobis sunt consideranda, ut aequus rerum censor diiudicare possit, hanc Salomonis querelam piam esse ac aequam. Perapte ceteroquin in haec Salomonis verba commentatur Augustin. CALMETVS:*) *Homo naturaliter amat sua opera, et cupit, ut, quae ipse constituit, vigeant, et illi, quos suos heredes scribit, suae quoque sint voluntatis, et consiliorum heredes. Metuit sapiens, ne sibi succedat insipiens, qui ea dispertit omnia, quae ipse collegit, atque omnia sua consilia subvertat. Haec est Salomonis aegritudo. Praenouisse videtur ea, quae Roboamo filio suo, et heredi erant euentura, qui per imprudentiam, iacturam fecit amplissimae partis regni patris sui.*

§. VIII.

Inter ea, quae in historia Rehabeami sunt commemoranda, locum obtinet primum, quaestio illa non omni difficultate vacua, quo aetatis anno ad imperium adspirarit? Si i Reg. XIV, 21. 2 Chronic. XII, 13. introspicias capita primo oculo deprehendes, Rehabeamum iam vnum, et quadraginta annos attigisse, cum ad clavum regni gubernandi accederet. Duo vero huic calculo nonnullis ob-
stare

*) Opp. Commentar. Tom. V. ad. h. l. p. 16.

stare videntur scrupuli, quorum alter a nimis tenera Salomonis aetate, alter autem ex 2 Chronic. XIII, 7. petitur. *Primum*, quod dubias traxit historicorum sententias impedimentum, in nimis tenella Salomonis aetate positum est. Acutiores historiae sacrae conditores hunc Salomoni filium natum esse, anno saltem vno, antequam imperio a Davide admoueretur, cum veritate adferunt. Qui annus natalis Rehabeamo omnino est assignandus, si annorum, aetatis, et regiminis ipsius se bene habere, et laudatis oraculis respondere debeat ordo. Vrgent autem viri Chronologiae sacrae studiosi, tam teneram Salomonis aetatem ad contrahendum conaubium vix ac ne vix quidem esse aptum. Credibile, porro aiunt, vix esse, sanctissimum parentem, eumque de Messia ex sua stirpe nascituro certum concessisse, vt non modo peregrinam, sed et Ammonitidem puellam, qualis fuit Naama, duceret in matrimonium filius. Quae duo impedimenta iam e medio sunt tollenda. Quod ad priorem attinet difficultatem, illa facile solui potest. Certum enim est, quam demum ineas aetatis Salomoneae constituendae rationem, illum saltem ad annos sedecim, ex ratione vero Natalis ALEXANDRI*) et IO. MEYERI**) fere ad viginti annos adspirasse, quae aetas, si vel maxime sedecim constituas annos, ex moribus et institutis Hebraeorum, qui, vt vagam, et foedam euitarent libidinem, coniugia maturarunt, ad nuptias ineundas omnino est idonea. Porro ex eo, quod 1 Reg. XI, 1. de adscitis variarum

B 3

gen-

*) *Histor. Ecclesiast. V. T. Diss. XXVI. p. 94.*

**) *Annotat. ad Seder Olam Cap. XIV. p. 551.*

gentium mulierculis, quarum amore, et lenociniis seductus est Salomo, commemoratur, mihi sequi non videtur, illum non antea in thorum adoptasse coniugem, praesertim, quum illa strophafatis turpis ad ea demum pertineat tempora, quibus luxui et mulierum blanditiis se totum tradidit Salomo. Si enim feriem historiae Salomonae attentius introspicias, sine laborioso examine deprehendes, laudatum regem non sub auspiciis sui regiminis statim in has nassas, amorisque vangi incidisse syrtis, sed eundem summam erga Deum verum obseruasse pietatem, ac mentis iuxta ac corporis tenuisse castitatem. Subtrahendi sunt primo anni septem, quibus in extruendo templo fuit occupatus, intra quod imperii spatium integer vitae exitit scelerisque purus. 1 Reg. VI, 38. Abhorret a sanctitate Numinis diuini, illud Salomonem simulata pietatis specie, et fucato sanctitatis animo Deo templum iam conditum consecrantes, sua praesentia omnium illustrissima atque gratiosissima ornasse, ipsiusque preces publico nomine effusas tam benigne audiuisse, nec non habuisse ratas. 1 Reg. VIII. Casta quippe Deo mens est, castaque vult rogari mente. Nondum illo tempore recessisse Salomonem a puriori Dei cultu, omni caret scrupulo. Progressus est vterius, quod historia luculenter commemorat, hic sapientissimus rex, in hoc recto pietatis, et virtutis tramite, donec multis beneficis diuinis, opibus Croesi praestantioribus, et splendore regio vndique auctus, simulque, quod plerumque, in rerum affluentia accidit, mutatus, voluptatibus, et deliciis sese addixerit, nuntium suae salutis, et felicitatis statim turpiter missurus. Nulla proinde mihi cum Abbate

CHOF

CHOISIO*) allisque est dubitatio, quin vitiosum illud comma ad dimidiam fere ipsius imperii partem sit transferendum. Luxuriant enim animi rebus plerumque secundis. Suscepit, ut in viam redeam, Salomo hunc natum ex Naama, quantum ex calculo aetatis Rehabeami colligimus, anno certe primo, antequam ipsi regni deferretur summa. Regnavit Salomo annos XL. 1 Reg. XI, 42. Cum igitur annum aetatis unum, et XL. attingisset Rehabeamus, antequam ad regiam eueheretur dignitatem, et imperaret, annos XVII. secundum 1 Reg. XIV, 21. plana est, me iudice, computandi ratio, Rehabeamum illo, quem indicavi temporis tractu esse natum. Satis apte haec Chronologorum diuortia composuit **AUGUSTIN. TORNIELLVs** *) demonstrans, ex computo annorum XL. regni, et LXIV. aetatis Salomonis peruium esse, Rehabeamum non impuberem ad regiminis accessisse clauum. Si igitur vel maxime aetati Salomonis quatuor, quos addit **TORNIELLVs**, vel plures subtraxeris annos, certum tamen erit, Salomonem annum aetatis prope vigesimum egisse, quum domus regia filio aueretur Rehabeamo. Silentium enim Scripturae sacrae, quo aetatis anno Salomo vitam mutauit cum morte, non impedit, quo minus valida sit temporis ratio a meis allata. Certum enim est, Salomonem, ex hoc meo calculo, qui

histo-

*) l. c. p. 167. 168.

*) Tom. II. Annal. Saer. et Profan. ad an. Mund. 3059. p. 32.

historiae sacrae innuitur testimonio, prope sexagenarium rebus mortalium esse ereptum.

§. IX.

Oritur nonnullis Chronologis inde scrupulus, quod Salomo se appellat puerum 1 Reg. III, 7. 1 Chron. XXII, 5. Sed haec dictio נער apud Hebraeos tam latissima est, ut iustam ac virilem non excludat aetatem, quod innumeris demonstrari potest exemplis. Tollit quoque ipse Dauides hanc scopam, dum Salomonem אִישׁ רָכֵם virum sapientem. 1 Reg. II, 9. adpellat. Puer autem ex linguae Hebraeae genio dicitur, quia nondum ad eam prouectiorem, qua homines decrefcere solent, illo tempore peruenerat aetatem, Ita Iosua nominatur puer Exod. XXXIII, 10. aetate iam satis matura. Nulla igitur subest ratio, quo minus ante Dauidis obitum matrimonium contraxerit Salomo, filium, que ex Naama osculatus sit, Rehabeamum. Corruit quoque posterior dubitandi ratio a matrimonio cum Naama, virgine peregrina, depromta. Naama Ammonitis dicitur, de qua noua enascitur Historicorum concertatio. Vero videtur simile Io. Francisco BVDDEO,*) illam Naamam forte fuisse ex mulieribus captiuis, quae eiurata Gentilium superstitione, ad cultum Iudaeorum accessisset sanctiorem, et Salomoni nupfisset, quae coniugia apud Iudaeos nulla lege diuina fuissent prohibita. Aliam priori non secundam suggerit Iacob. SALIANVS**) sententiam, quae nostrum facile allicere posset consensum. In eam quippe

SA-

*) Histor. Ecclesiast. V. T. Tom. II. Period. II. Sect. IV. p. 361.

** Annal. Ecclesiast. Tom. III. p. 404.

SALIANVS ab interpretationem, has nuptias cum Ammonitide, auctore ac fuafore Dauide esse conflatas, et Naamam filiam fuisse Sobi, filii Nahafi, Ammonitarum regis, quocum intimam aluit Dauides amicitiam, multaque in aduerfa rerum fuarum fortuna a parente, et filio recepit auxilia, quae depraedicat ipse Dauides 2 Sam. X, 1. 2. 3. Mentio fit 2 Samuel. XVII, 27. huius Sobi Ammonitici, qui habitauit Rabbae, et inopiam Dauidis fugientis benigna manu fuis fubleuauit opibus. Forte hic Sobus iam eo tempore, quo frater Hanon regno Ammonitico potiretur, et inimicum, aduerfus Dauidem declararet animum, fe in laudati regis tutelam tradiderat ac praefidium. Haud difficile est creditu, eundem fuisse profelytum et facris Iudaeorum initiatum. Matrimonium igitur cum filia in itum tanto magis arctiorem stabilire poterat inter vtramque partem coniunctionem. Vtrum autem ille Sobus in locum Hanonis, quem excufferat Dauides, deinceps fuerit furrogatus, dubium adhuc videtur, nec folide est euictum. Non tamen omni veritatis specie illorum deftituitur opinio, qui opinantur, hunc Sobum diademate regio, excuffo iam, et extincto Hanone, fuisse ornatum. Tam amicitia, quam Dauides cum illo diu aluit, quam infentus Hanonis animus, quem luculenter demonftrarat, nobis fidem faciunt haud fallacem, hanc fententiam a veritate non prorfus esse alienam. Prouide agendum et faluti publicae profpiciendum erat, quae non nifi expulfo Hanone falua flare poterat et incolumis. Nec temeritatis notam nobis inuremus, fi ftatuamus, Hanonem in proelio fuccubuiffe. Biennium enim oppugnauit

C

Ioabus

Ioabus urbem Ammonitarum, satis munitam, quae appellatur Rabba. Rex Hanon forte excursionem fecit, sed ipse, ut plerique*) credunt, in hac pugna mortem oppetiit. Respondet huic historiae, coronae Ammoniticae exauguratio, quae non accidisset, nisi rex vel oppressus, vel penitus extinctus fuisset. A vero non abludit, Dauidem hoc Ammonitarum regnum certis conditionibus in Sobum transtulisse, ita quidem, ut tributarium, quod illo temporis tractu solemne fuit, fecerit regem. 2 Sam. X, 1 sq. XI, 17. XII, 29. 30. 1 Chronic. XXI, 1. 2. Quam si concesseris sententiam, quam suam facit ST. PHILIPPVS HISPANVS,**) res omnis erit salua. Quin et patefcet, Dauidem hoc filii connubio res admodum tranquillas reddidisse et pacatas.

§. X.

A veritate non alienum esse videtur, Davide auctore, sua foreque, quo amicitiam recoleret cum Sobo, atque imperium filii muniret fortius, hoc iniisse connubium Salomonem in parentem longe officiosissimum. Cum autem hoc matrimonium cum peregrina celebrandum inire non possent Iudaei, nisi deposita prius superstitione, fidem religioni, et sacris Iudaeorum dedisse Naamam, vix dubitare licet. Integrum fuisse Hebraeis cum his peregrinis, sed sacris Iudaeorum lustratis matrimonium contrahere muliereculis, constat ex Deut. XXI, 11. Quod rerum Hebraearum conditores, et indagatores GVIL. SVRENHV-

SIVS

*) Histor. Vniuersal. ex Angl. Ling. versa Part. II. §. 33. p. 30.

***) l. c. p. 241.

SIVS *) IO. SELDENVS **) IO. GOTTLÖB CARPZOVIVS ***) et IO. CHRISTIAN. GENSELIVS †) ex antiquitatibus Iudaicis scite demonstrarunt. Sic itaque SALIANVS cum BVDDĒO facili negotio conciliari et hoc Salomonis matrimonium omni labe liberari potest. Quamuis autem haec connubia cum profelytis Iudaicis fuerint licita, plerumque tamen puriori populo fuerunt funesta, quod vel ipsius Salomonis confirmat exemplum. Quae si nunc perpendimus, non difficilis emergit ratio, de maturatione huius regis sobole, quam ex Ammonitide est nactus Salomo.

§. XI.

Oleum haud perdemus et operam aliquantispet causas huius matrimonii, ex virorum, quos iam adduximus et postea excitabimus iudicio, nimis maturi, indagaturi. Quae impulerunt Dauidem, ut Salomoni in optimo iuuentutis flore constituto, de coniuge regia prospiceret, rationes, si recte sentimus, hae fere sunt. Dauides de Messia sua stirpe oriundo omnium certissimus, forte etiam a Nathane monitus, Salomonem huius augustissimi sospitatoris in sua gente auctorem regniq̄ue successorem futurum ex tota domo regia eligendum esse duxit. 2 Sam. VII, 12. 13. 1 Reg. I, 29. 30. Egregia hic filius regius

C 2

sua

*) Opp. Mischnic. Part. I. Tr. de Matrim. p. 68.

**) Vxor. Ebraica. Cap. XI. p. 128.

***) In Apparatu ad Antiquit. Hebr. cap. III. p. 44. sq.

†) Obseru. S. de Ritib. circa mulierem in bello captam, a Iudaeo in thorum cooptandam. p. 297.

suae pietatis, et sapientiae puer adhuc ediderat, duce vsus
 Nathane, specimina, vt nullus dubitaret parens, hunc
 optimaе indolis principem iuuenem nutu diuino ad occu-
 panda regni imperia esse designatum. 2 Sam. XII, 24. 25
 Prout autem summa, et desideratissima piorum maiorum,
 quin et ipsius Dauidis Messiae in humana forma manife-
 standi fuit expectatio, ita nihil prius duxit, nihilque sanctius
 parens, matrimonio mature a filio contrahendo. Nec
 obelo notanda est altera ratio, qua commotus id consilii
 cepit Dauides. Agitabantur regios inter filios funesta,
 et clancularia consilia, quae ducibus, et antesignanis, Ab-
 solone, et Adonia, in publicas eruperant seditiones. Ne
 igitur res Salomonis, post parentis mortem fieret anceps,
 et fallax, sed satis certa, regium diadema viuis ipsi tra-
 dendum statuit Dauides, certior iam factus, huius filii
 sobole, non vero Adoniae, aut Absolonis propagine
 mundi redemptorem esse nasciturum. His itaque rationibus
 satis grauibus atque ponderosis adduci potuit Dauides, vt
 filio, quem in oculis ferebat, Salomoni, de coniuge,
 et regno mature prouideret. Non igitur videmus,
 cur nonnulli interpretes, ex hoc maturo Salomonis
 matrimonio, quod nostro quoque aeuo, non insolens
 est, griphos, neclant et nodos,

§. XII.

Agedum, dispiciamus nunc alterum, quod sanctioris
 historiae interpretes vexat, dubium, ex 2 Paralipp.
 XIII, 7. enatum, in quo filius Rehabeami, Abia,
 vt animos Israclitarum, qui iam defecerant, demulceret
 et

et ad suas denuo traheret partes hac graui ueritur oratione:
 בן־שְׁלִימָה וְרַחֲבֵעָם הָיָה בְּעַר וְרַךְ לִבָּב וְלֹא הִתְחַנֵּן לְפָנָיו:
cum filius Salomonis Rehabeam esset puer, et mollius corde.
 Vtrum ea, quae filium erga parentem decet, Abia usus fit
 modestia, dum ipsum נַעַב appellat, dictu est difficile.
 Hoc ipsum uerbum, ut iam monuimus, varia, eaque
 plana diuersa gaudet significatione. Indicat infantem non
 solum aetate in tenella, sed et hominem in optimo aeta-
 tis flore constitutum, quae posterior appellatio, Reha-
 beamo non est deneganda. Usurpatur autem haec dictio,
 praeter iuuenilis aetatis conditionem, in sensu stuporis ac
 stultitiae. Ecclesiast. X, 16. Ies. III, 4. LXV, 20. Ea
 igitur huius uerbi notio indicat hominem iusta quidem,
 et prouectiori aetate instructum, sed tam stulti, et insulsi
 animi, ut non dum ex ephebis excessisse, et pueriles in-
 eptias deposuisse videatur. Quem sensum huic uocabulo
 quoque innatum, satis bene obseruat SALOM. DEY-
 LINGIUS *) et נַעַר rudem, petulantem, et cultioris di-
 sciplinae impatientem notare hominem adfirmat. Quae
 puerilis et inepta rerum agendarum ratio adeo occupauit
 Rehabeamum, ut nomen pueri adhuc rudis, et inertis
 summo sustinuerit iure, licet vel maxime Abia hanc ma-
 culam parenti iam defuncto, hoc nomine inurere noluerit.

s. XIII.

Leguntur in illo, quod contemplamur, oraculo,
 ulterius haec uerba: וְרַךְ לִבָּב et *mollis corde.* Quae di-

C 3

ctio

*) Miscel. S. 5, Obs. Part. 10, Exercitat. VIII, p. 771.

ctio significat vel animi mollietatem, vel timiditatem, qua posteriore notione legitur Leuit. XXVI, 36. Deut. XX, 8. de illis, qui ob animi imbecillitatem, et formidinem ab exercitu aduersus hostes instruendo erant repellendi, ne timidiuscule agentes et castra, aciemque deserentes aliis iniicerent metum terroremque panicum, aut ordines turbarent instructos. Non prorsus a vero aberrant, qui verba לנב רך רך mollis animo, de timideitate interpretantur, quia insupra allatis effatis illa animum nimis meticulosum indicant, praesertim si verbum רך verbo לב adiungatur. Ambiguis quoque dictionibus vsi sunt septuaginta interpretes, verba ita reddentes: φοβουμ ην νεωτερος, και δειλος τη καρδια. Quae dictioni δειλος, et δειλια, qua vtuntur interpretes, teste TROMMIO*) multis in locis tam mollioris, quam timidioris animi significat hominem. Quem sensum oracula N. T. Apoc. XXI. 8. II. Tim. I, 7. omnino admittunt. Certum est hoc verbum δειλος, leuitatis, timiditatis, et ignauiae sustinere potestatem, quod multis documentis exponunt STEPHANVS **) et SVIDAS***) Interim haec bene inter se conciliari possunt. Etenim homines ad mollietatem vsque eneruati, et deliciisque quasi effeminati pro animi indole, et affectu plerumque sunt leues, meticulosi, ac timidi nec firmam ac stabilem in rebus agendis obseruant constantiam, sed animo, prout fert rerum ratio, semper fluctuant. Si prospere procedunt omnia

*) Concordant. Gr. Tom. I. p. 336.

**) Thesaur. L. Gr. Tom. I. p. 922.

***) Lexic. Gr. Tom. I. p. 530. conf. Wolfii Cur. Philologicae ad Apoc. XXI, et 8. p. 605.

omnia, hi vilioris, leuiorisque animi viri statim sua ostendunt cornua, omnibus minacia; si res veniunt in periculum, cristas, et cum illis animum timidi deponunt, et omnis consilii se praebent expertes. Non prorsus timidum fuisse Rehabeamum ex ipsius historia patescit. 1 Reg. XII, 10. Nimium suis opibus, et copiis bene instructis confidens bellum iam aduersus Ierobeamum parabat, signaque illi inferre meditabatur, nisi vates sacer, Samecia, infelicem belli exitum regi annunciaisset, ipsumque omnibus precibus ab hoc funesto retraxisset conatu. Certior itaque de infausto congressu factus arma deponere satius esse duxit, quam se vltimis tradere periculis. De molli itaque ipsius animo interpretari mallet haec verba, quod ipse euentus confirmat, dum ministris suis, quorum familiaritate a pueritia vsus erat, sed rerum gerendarum valde ignaris, et voluptuosis, infra suam dignitatem, et imperii felicitatem indulsit, seposito optimo Seniorum consilio. Non desunt viri acutiores, qui hanc Abiae orationem parum honorifice de parente prolatam esse autumant, hoc saltem subterfugio rem ad salutem conuertentes; haec Abiam, non vt filium, sed regem in publica causa, et quidem ad eos locutum fuisse, quibus invisus erat Rehabeamus. Opinatus est Abia hanc reverentiam parenti iam demortuo debitam sapienter esse in loco negligendam, vt animos Israelitarum demulceret, et eo facilius eosdem ad obsequium revocaret. Vtrum vero haec Abiae oratio praesenti negotio cum populo exacerbato, nec non fastuoso, agendo fuerit attemperata, aliis examinandam relinquimus. Blanditiis potius, et promissis dura admodum Israelitarum
 cervix

ceruix erat frangenda, quam iniusta, et temeraria defectio-
nis causa denuo proponenda.

§. XIII.

Ex his, quae prolixè disputauì apparet, nodum in
scirpo quaerere LVDOV. CAPPELLVM *) IO. CLERI-
CVM **) HVG. GROTIUM ***) nec non MATTH. PE-
TITIDIDERIVM ****) sensui sacro aliquam vim inferen-
tes, nec non statuminantes; non legendum esse
שנה אחר שנה quadraginta et vnum annos, sed po-
tius עשרים אחר שנה, vnum et viginti annos. Audiamus
Cappellum hanc in modum disputantem: „Par error omnino
„videtur. 1 Reg. XIV, 21. et 2 Chron. XII, 13. Vbi RO-
„boam dicitur annos natus 41. quum coepit regnare. Vi-
„detur enim omnino his locis legendum 21. Nam Roboa-
„am mater fuit Nahama Ammonitis. 1 Reg. XIV. 21. Sa-
„lomo autem regnavit annos tantum 40. Si ergo Robo-
„am natus fuit annos 41. quum coepit regnare, su-
„sceptus fuerat, et natus Salomoni anno vno antequam
„coepisset regnare, satqui tum erat adhuc puer ferme
„1 Chron. XX, 5. et 1 Reg. III, 7. et vivebat pater eius
„David: an ergo tum ea aetate duxisset in vxorem Naha-
„mam Ammonitidem, viuente, et vidente patre Dauide,
„maxime cum 1 Reg. II, 1. Postquam Salomo narratur
„aedificasse domum Domini, et domum regiam, ver-
„tur

*) Critic. S. Lib. I. Cab. X. p. 38.

**) Commentar. ad Reg. XIV. 21. p. 412.

**) Annot. ad h. l. p. 283.

****) Dissert. Historio. Critic. in Script. §. Diff. XXXIII. p. 315.

„tur illi probro, quod amauerit foeminas extraneas ex Moa-
 „bitis, Ammonitis, domum autem Domini, et domum re-
 „giam absoluit anno regni sui vigesimo, vti planum est ex
 „I Reg. IX, 10. Itaque videtur omnino Salomon paulo
 „ante perfectam illam vtramque domum, coepisse amare
 „et ducere in vxores mulieres Moabitidas, et Ammoniti-
 „das, atque inter eas Nahamam, ex qua sequente anno
 „suscepit Roboamum, qui propterea potuit esse natus an-
 „nos 21. quum Salomon obiit., Fingit CAPPELLVS er-
 „rores, et funes ex arena conficere annititur, quin et scrupu-
 „losa sua critica sanctis Dei nuntiis aliquam temere asper-
 „git maculam. Concedit CAPPELLVS, ex calculo aetatis
 „Salomonis, si admittatur, planum esse, Rehabeamum na-
 „tum esse anno vno, antequam rerum potiretur summa ipsius
 „parens. Quo in computo nihil, quod veritati sit aduer-
 „sum, offendo. Nam aetas, quam iam attigerat Salomo,
 „non obstat, quo minus amplexus coniugis castos appetere,
 „et liberos procreare potuerit. Nec regni ipsi delati ad-
 „uersatur historia, quum omnino vnus saltem anni interual-
 „lum inter ipsam Dauidis mortem, et plenam regiminis
 „gubernationem a Salomone susceptam sit constituendum.
 „Haecenus mecum consentit, et contra seipsum gladium
 „gerit criticus. Maioribus autem difficultatibus inuoluta
 „est altera CAPPELLI opinio, qua statuit, elapso demum
 „viginti annorum decursu, et instructis aedificiis, tam sa-
 „cris, quam regiis, Salomonem de ineundo cogitasse ma-
 „trimonio. Ex illis, quae excitantur, oraculis solide de-
 „monstrari nequit, Salomonem licito castoque tamdiu ab-
 „stinuisse amore, multo magis credibile est, illum hoc,

D

quem

quem dixi, aetatis articulo, pio parentis consilio, nuptias celebrasse, ut regno de regia, in tanto rerum discrimine, prospiceret sobole. Quod vero ad vagas, quibus deinceps captus irretitusque est, attinet libidines, illis pristinae pietatis, et virtutis nunc immemor, decrescen- te iam aetate, opibus et deliciis suffusus litauit rex. Qua in parte sacer mihi suffragatur auctor, qui 1 Reg. IX, 1. 2. 3. perspicuis commemorat verbis, Salomonem illo tempore, quo iam viginti annos regno praefuerat, et rem bene gesserat, diuino adhuc commercio, et familiaritate fuisse ornatum; quae felicitas eidem certe non affulisset, si cum hac foeda, et spurca se commaculasset Venerere, dicamque Deo scripsisset. Progredior, nunc ad naenias *Harduini* dispellendas. *Cappellum* sequitur 10. *HARDVINVS* *) alio tamen instituto temporum computo vsus. Quo suae sententiae ingeniosae opituletur *HARDVINVS*, nouam excogitauit aeram, quam ignoro. Lege, fodes, ipsius verba: „*Quadraginta*, et vnus anni erat „*Roboam*, cum regnare coepisset; decem, et septem an- „nos regnauit in *Ierusalem* ciuitate 2 Reg. XIV, 21. et „2 *Chronic. XII, 13.* hoc est: annus hic quadragesimus „primus, decurrens a senis amplius mensibus, aere Sa- „lomonicae, siue ex quo Salomo *Roboamii* pater, in- „bente *Dauid*, victus in regem est. Fecit *Salomonis* in- „gens in populo commendatio, ex quo praefertim condi- „tor templi fuit, ut ex illo populus aeram numerari vel- „let, quo de orientalium populorum more inferius ac-
sae-

*) Opp. Select. in Chronolog. V. T. p. 536.

„ſæpiuſcule dicturi ſumus. Verum ſciſſio regni Iſraelis
 „a Iuda hunc calculum, ſiue hanc aeram abruptit. Certe
 „adoleſcentem fuiſſe Roboamum, cum regni habenas ſu-
 „ſcepit, conceptis verbis ſacræ literæ docent, quibus pro-
 „fecto mos non eſt eum appellare adoleſcentem, aut iuue-
 „nem, qui ſit natus annos amplius quadraginta.„ Et
 „paucis interſitis lineis. „Non videtur ergo Roboam an-
 „num viceſimum exceſſiſſe, cum regnum capeſſiuit.„ Inſir-
 „maui ſupra argumenta, a iuuenili Rehabeami ætate peti-
 „ta. Demonſtravi ſatis, hunc adoleſcentis titulum non ad pri-
 „mos vel adoleſcentiæ, vel iuuentutis annos eſſe reſtringen-
 „dum. Facilis ceteroquin eſſet hæc computandi ratio, ſi anni
 „quibusdam defraudentur menſibus, et noua conſtituatur
 „numerandi æra. Qui ſi locum haberet computus, omnium
 „Patriarcharum, et reliquorum virorum ætatem admodum
 „prouectiorem ad paucitatem redigerem. Æra quoque Salo-
 „monea nullo firmo ſtabilitur firmamento, quam Iudæi igno-
 „rant. Notæ ſunt aliorum populorum æræ longiora temporis
 „ſpatia comprehendentes, ſed de hac æra Salomonea altum eſt
 „ſilentium. Equidem conceſſerim cum AEG. STRAVCHIO *)
 „protenſa manu HARDVINO, cum templo exſtructo nou-
 „uam quaſi coeſiſſe templi epocham, ſed inde non ſequitur
 „illam uſitatum, et a primis inde incunabulis receptum ſub-
 „uertiffi annorum ciuilium computum. Æra potius He-
 „bræorum ab exitu Iſraelitarum ex Aegypto deducitur, quod
 „templi fundamenta dicuntur iacta anno quadringentefimo

D 2

octo.

*) Breuiar. Chronologic. Lib. IV. cap. XIII. de Epochâ Templi Salomo-
 nici p. 414. ſq.

octogesimo ab exitu Israelitanum ex Aegypto. 1 Reg. VI. 1. Suo igitur ex ingenio nouam fingit HARDVINVS aeram, et rem a multis chronologis iam in lucem productam, denuo tenebris obscurat. Nec IO. VOSSII*) chronologia, de aetate Rehabeami instituta, bene procedit, qua aetatem eiusdem regis ita circumcidit, vt cum textu sacro aegre conciliari queat. Nimirum ita computum colligit Vossius: Salomonem aetatis anno XV. ad imperium adspirasse, anno IV. templum exstruendum coepisse; anno XXI. aerae templi Salomonici, regni eius XXIV. aetatis XXX. natum esse Rehabeamum; anno denique aerae templi XXXVII. regni, aetatis LV. Rehabeamum patri suo Salomoni mortuo successisse. Qui calculus si haberet locum, non solum ipsa Rehabeami aetas, sed et regimen contra omnem scripturae sacrae fidem veniret in periculum. Multo magis se mihi probat laudati STRAVCHII**) computus, quem sequi omnino oportet, nisi vitii, mendique diuinos accusare velis scriptores, Ita vero rationem init: *Regnavit Salomon uniuersim annos XL. atque ita XXXVI. postquam fundamenta templi iacta fuerunt; erat insuper Rehabeamus annorum XLI. cum patri succederet in regno, unde oportet eum natum esse anno quinto ante templi epocham.* Eandem suo suffragio confirmat rationem TORNIELLVS ***). Qui has rationes accurate expendit, facile intelliget, errorem satis grauem errasse SVLPITIVM SEVERVM****) CHRIST.

SCHOT-

*) Canon Chronologic. p. 196.

**) Breuiar. Chronologic. p. 578.

***) Annal. S. et Prof. Tom. I. ad. an. mundi. 3018. p. 465.

****) Histor. Sacr. Lib. 1. Cap. XLI. p. 132.

SCHOTTANVM*) aliosque complures, qui aetatem Rehabeami ad sedecim annos inminuunt. SVLPICIVM tamen SEVERVM excusarunt SIGONIVS, et DRVSIVS,**) momentes, illum locum esse mendosum, vitiumque ex notis XLI. et XVI. exortum.

§. XIV.

Ex historia, quam supra diluimus, sacra, testibus IAC. VSSERIO***) ARTHVR. BEDFORDO****) et IO. FR. BVDDEO †) planum est atque peruium, Rehabeamum anno aetatis LVIII. naturae reddidisse debitum. Annos enim XVII. imperio praefuit, proinde calculus annorum cum aetate ipsius optime conspirat, et ad annum aetatis XLI. antequam regimini, quod vacuefecerat Salomo, ad-moueretur, se quam maxime extendit. Quem aetatis ac regininis computum quoque admittit FLAV. IOSEPHVS ††) alias rei chronologicae, ex more Iudaeorum, haud peritus, ac studiosus. Expendimus insuper connubium Salomonis cum Naama Ammonitide ininitum, et ad maximam veritatis perduximus speciem, nostras rationes non omni desitui auctoritatis pondere nec rem eas in angustias esse deductam, vt anachronismum, aut alium fin-

D 3

ga-

*) Bibliothec. Historic. S. V. Test. Tom. II. p. 816.

**) In Annotar. ad Sulp. Sever. pag. cit.

***) Annal. V. Test. p. 33.

****) The Scripture Chronology, Book VI. Chap. II. p. 345.

†) Histor. Ecclesiast. V. T. p. 345.

††) Opp. Tom. I. Antiqu. Judaic. Lib. VIII. Cap. X. p. 450. edit. Hauercomp.

gamus Scriptionis errorem. Non igitur opus est, vt adfit ad discutendum hunc nodum Gordium *Τενεδιος πελεκυς*. Male sane cum Historia, et Chronologia ageretur, si a fontibus pro lubitu ad lacunas, aliasque temporum vices substituendas abire, et quamlibet opinionem primo oculo speciosam adoptare vellemus. Licet enim non inficiemur, teste SAM. SCHVCKFORDO*) quandoque falsos calculos vel ex oscitantia, vel ex imperitia amanuensium, vel denique ex diuersa aliarum gentium computandi ratione, in nonnullas tabularum sacrarum versiones irrepsisse; nostrum tamen oraculum hoc mendo vacat, et exemplaria hominum, temporumque vicio corrupta iam dudum ex aliis peruetustis codicibus sunt emendata. Fauent nostro, quod tractauimus, effato, praeter codicem diuinitus scriptum, versiones aliae**) quae hunc calculum presso sequuntur pede.

§. XV.

Ipsium nunc Rehabeami regimen attentis oculis est considerandum, vt videamus non irrita, ac meticolosa fuisse, quae de filio suo effudit Ecclesiastes, praesagia. Hocce alterum tractationis argumentum proprius ad res Rehabeami accedit. Infelicissima suis consiliis prorsus insanis fecit regiminis sui primodia. Conuocatis enim prope Sichemum, publicis comitiis plus dementiae, quam prudentiae in illis dirigendis prodidit Rehabeamus regno patrio admotus. Seniores populi, optimatesque ad regem

*) Harmon. S. et Prof. Lib. I. p. 36.

**) Brian. Waltonii Bibl. Polyglott. ad, h. I.

regem detulerunt orationem satis suauem, ac deuotam, iugum, quod imposuerat populo Salomo, nimis durum, et vix humeris vterius esse sustinendum; optare itaque populum, vt leuius illud redderet et mitius. Quibus desideriiis, si annueret rex, iam omnium suffragio ad solium regium euehendus, ipsius regnum satis tranquillum futurum esse ac pacatum. Nemo forte ex populi proceribus ad Rehabeamum missis fuit, qui non censuerit, ad studium, obsequiumque populi in nouo, quod auspicabatur rex, regimine conciliandum, regem vltro his precibus locum esse daturum. At rex, dimissa seniorum legatione, consultationes cum suis tractauit sanctorum consiliorum ministris, quorum senes ac prudentes saniora, nec non mitiora suggererunt consilia, iuniores autem, quorum consuetudine inprimis utebatur Rehabeamus, atrocia, et violentia subministrarunt, quae ipsi hanc stolidam, et asperam expresserunt responsonem: „Pater meus posuit super vos iugum graue, ego vero addam super iugum vestrum multo grauius ac durius. Pater meus caecidit vos flagellis, ego vero caedam vos scorpionibus.“ 1 Reg. XII, 11. En responsum non ex oraculo Hierosolymitano, sed ex dementis animi recessu prolatum! *Campanellae* potius et *Machiaueli* hoc nomine obtemperauit Rehabeamus principio politico, eidemque lubrico, quam piis, et moderatis GVIL. NICHOLLSII* consiliis. Demonstrat, quem modo dixi, NICHOLLSI vs Anglus argumentis satis validis, et exemplis omni exceptione

*) Lib. de Religione Principis, Cap. X. p. 170. sq.

ceptione maioribus, aduersus haec Rerumpublicarum carcinomata, quae tamen suo perierunt iudicio; auaritiam et nimium tributorum censum, ciuium animos facile exacerbare, eosdemque eo adigere, ut officii, et pietatis erga Principes immemores molitiones Reipublicae noxias tentent, et iugum iusto durius excutiant. Gratia vero Principis, et lenis imperium animos subditorum mirum in modum exstimulant, ut libera manu ea, quae sunt Caesaris, suo offerant domino. Quod multis testimoniis ex historia profana dilui, et tam felicitate, quam detrimento amplissimorum imperiorum vberius confirmari possit, si nostra id postularet instituti ratio.

§. XVI.

Dispiciemus nunc paulisper, quis huius responsi verus sit sensus. Verbum שוט a שוט descendit, et significat flagellum, seu loricam, qua corpus circumpungitur, qua in notione teste GVIL. ROBERTSONIO *) est frequentissimum. Huius generis flagello poenae rei castigabantur apud Iudaeos, sed non ad necem usque, quia hoc supplicii instrumentum mitius aestimabatur atque lenius. Quid? Quod haec dictio flagellum notat, quo vitimur in concitandis equis, si umbra virgae se regi non patiantur. Prov. XXVI, 3. At grauius supplicium minatur Israelitis Rehabeamus potestate regia intumescens nomine עקרבים seu scorpionibus. Manifestum est, hac dictione non animal terrestre et pestiferum, sed flagri genus scutica

*) Thesaur. Lingu. S. ad h. v. P. 1137.

tica, et lorica durius intelligi, quod scorpionum instar, aculeos habuit recuruos, quibus corpus hominum suppliciiis addictorum miserrimam inspeciem est dilaceratum. Quod flagelli genus, si rem consideres, cum Rufforum flagris, quae Knuthae dicuntur, comparari potest; si quidem illae loricae quibus homo ad necem vsque castigatur, vncis circa sirma ferreis sunt instructae, vt homo iteratis ictibus caesus necari possit. Frequens fuit hoc flagrum apud durissimas, et crudelissimas gentes, et iis potissimum seruis infictum, de quorum vita domini parum erant solliciti. Quin et flagrorum seu scorpionum in cruciatibus Martyrum fit mentio, de quo supplicii genere omnium acutissimo agunt MART. DELRIVS *) SAM. BOCHARTVS **) IOSEPH. LAVRENTIVS ***) et CASP. SAGITTARIVS. *****) Tam insulsa, et intempestiva oratio animos Israelitarum tanto certe percussit terrore, iramque excitavit tam feruidam, vt partes regni Iudaici desererent, et Ierobeamum decem, quae defecerant, tribuum regem omnium consensu seligerent, et praefracta declararent fronte. Aliam viam ad reducendas Israelitas ad Ierobeamum transfugas, iam seligendam esse statuit Rehabeamus, qui id consilii iniit, vt suavi oratione, et lenociniis sui ministri vsus, frenum his ciuibus satis exacerbatis subdole iniiceret. Oratio saepe conficit, quod hostile ferrum conficere non potest: eoque consilio ad decem tribus misit Adoramum vectigalium praefectum rex, vt tentaret, an

E

muta-

*) Adagia S. V. T. p. 255.

**) Hierozoic. Part. II. Lib. 10. Cap. XXIX. p. 644.

***) Polymath. Lib. III. Synopf. X. p. 247.

*****) De cruciatibus. Martyr. Cap. III. §. LVII, p. 92.

mutata persona, et blanditiis, lenociniisque vsus Israelitas ad obsequium reducere posset, sed tanto iam exardebant feruore animi, vt populus in furorem, rabiemque actus lapidibus peteret hunc pacis oratorem, eumque prorsus obrueret. Verbis prius, quam armis omnia experi voluit Rehabeamus; sed ab hoc consilio per vatem Se-maiam auertebatur, contentus nunc sua, quia mutari non poterat, forte. Planum hic habes, et luculentum stultitiae temeritatisque, de qua conqueritur Ecclesiastes, documentum.

S. XVII.

Nouum se prodit insaniae testimonium. Si enim insulsum hoc Rehabeami contempleris responsum Senioribus Israelitarum datum, illud non solum ex inberbium, et imperitorum iuuenum oraculo, sed ex nimis turgida etiam, de se suisque meritis, profectum est opinione. Videbat parentem, sua sapientia, regnum opibus, exercitu, apparatu ad apicem vsque dignitatis, splendoris, ac potentiae instruxisse summum. Se neque sapientiae, neque potentiae auctoritate parenti esse cessurum, sed tanti, quod habebat Salomo, nominis mensuram, se superaturum certissime confidebat. His occaecatus persuasionum vmbris valde fallacibus, sua persona, ac dignitate aestimabat indignum, paulisper indulgere subditis, qui cristas erigere videbantur, quos propterea maiori seueritate, quam Salomo, autumabat coercendos. Non satis didicerat hic rex monitoribus asper, non minorem esse gloriam, parta tueri, quam eadem acquirere. At prout sunt homines leues, et rerum gerendarum expertes, qui, cum learo alis destituto, ad solem tendunt,

dunt, ita, Rehabeamus nimium suis opibus, et rebus confidebat secundis. Cogitabat de gloria a parente accepta insigniter augenda; sed suis magnis, hoc puerili pruritu, excidebat ausis. Etenim teste HORATIO *)

Vis consilii expers, mole ruit sua,

Vim temperatam Dî quoque prouebunt.

Maximo cum imperii detrimento iterum secutus est Rehabeamus MACHIAVELLI **) consilium, ex quo melius est principem metui; quam amari. MACHIAVELLI regulam in re bene gerenda esse lubricam, et periculosam plena sunt antiquitatis, et historiae monumenta. Satius egisset, suisque rebus melius consulisset, si saniozem adoptasset NICHOLSII ***) sententiam, qua animi mansuetudine, et gratia enitescere debent Principes, quo aucupio vfi ciuium animos sibi reddunt obsequiosissimos, studiosissimosque.

§. XVIII.

Filium commentationis nunc ad res Rehabeami cum Ierobeamo gestas ducere placet, quae 1 Reg. XII, 12. 24. verbosius commemorantur. Quantum ex historiae serie, nexuque colligo, Ierobeamus, precibus, et desideriiis Israelitarum ex Aegypto euocatus vix de, regno nouo stabiliendo, cogitauit, vel saltem in tanto rerum discrimine dubius haesit, et anceps, quid consilii esset capiundum. Memor quidem erat vaticinii diuini ab Ahia facti, 1 Reg. XI, 29. ast multa erant, quae hanc spem eludere poterant, impedimenta, variis demum periculis, ac artibus superanda.

E 2

Po-

*) Lib. III. ode. IV.

**) De Principe. Cap. XVII. p. 92.

***) Cit. lib. Cap. VII. p. 133.

Populus adhuc fluctuabat, et non sine causa metuebat, hanc secessionem cultui diuino, in templo Hierosolymitano, instituto futuram esse nociuam. Quid? quod Ierobeamus regnum sibi a populo delatum vindicare ambigebat. Agebat iam tanquam orator, et arbiter causam populi coram Rehabeamo in comitiis, quae celebrabantur, solemnibus. v. 3-12. nec sua, hoc temporis articulo, cornua regi Iudae monstrabat minacia. Poterat itaque leui negotio, et lenicis populum seditiosum in suas trahere partes, et huic, quod ipsi imminebat, periculo prudenter, mederi Rex. Verum enim vero, ob oraculum diuinum omnium iustissimum, omnia huius improbi regis consilia fuerunt irrita iuxta ac violenta. Commemoratur v. 30. bellum fuisse per totum vitae spatium inter Rehabeamum et Ierobeamum, sed non sine graui ratione statuunt IO. CLERICVS *) ac AVGVSTIN. CALMETVS**) signa non esse illata, sed tantum excursions, molitiones, et clandestinos agitados motus, quia ab hoc consilio a vate sacro reuocabatur Rehabeamus.

§. XIX.

Deploratis nunc omnibus rebus, otio, voluptatibus, ac idololatriae totum se dedit Rehabeamus, quo consilio suis rationibus pessime consuluit, quod vltimum est nostrae commentationis caput. Per triennium saltem res suas feliciter egit saepe excitatus rex, confluentibus vndique Israelitis, qui puriorem amabant cultum, et ex aduerso superstitiosam, quam instituerat Ierobeamus, vitalorum religionem toto detestabantur animo. Muniuit rex vrbes, et pro-

*) Commentar. ad. h. l. p. 414.

**) Histoire. Vniuerselle Tom. I. Liv. V. §. LI. p. 404.

propugnaula extruxit, quo secure viueret, neque insultibus vicinorum esset expositus. Ast breuis fuit haec regni Iudaici felicitas. Cum enim rex strigosa, nec non propudiosa Gentilium instauraret sacra, sanctiori populo admodum perniciosâ, grauis eum insecuta est a iusto sui nominis, et dignitatis vindice, poena. Quinto enim regni sui anno rex Aegyptiorum *Sisacus* ingenti hominum copia, maximoque armorum strepitu inuasit regnum Iudaicum 2 Chronic. XII, 2. 3. Quod illustre historiae momentum ab omni difficultate haud liberum, nunc est delibandum.

§. XX.

In Oceanum difficultatum scoparumque admodum periculosarum nunc nos immittimus, *Sisacum*, de quo palmaria est concertatio, a tenebris Aegyptiorum in lucem protrahentes. Omnis autem difficultas exinde potissimum oritur, quia tanta est in *Manethonis* tabulis ab *EVSEBIO* adleruatis dissensio, tantaque inter *IVL. AFRICANVM*, *EVPOLEMVM*, *EVSEBIVM*, et *SYNCELLVM* inde enata ambiguitas, vt prius Cretenses, quam huius Chronologiae conditores, ac commentatores inter se inuicem conciliaueris. Augetur illud, quod diximus, periculum, et nouis inuoluitur scopulis, quia diuersae dantur in Chronologia Aegyptiorum, Dynastiae, Tinitarum inprimis, Memphitarum, Elephantinorum, Diospolitarum, Pastorum, Tanitarum Saitarum, Bubastitarum, Aethiopum, vt alias omittamus classes. Imperium enim in varias Dynastias diuisum, et variis bellis, et seditionibus implicatum intestinis, id vitii Chronologiae contraxit, vt illa sit oppido perplexa, et difficulter cum Chronologia aliarum gentium concilietur.

E 3 Nec

Nec ipse. IACOB PERIZONIVS*), qui in hoc opere multum deludavit, diffitetur, historiam, et Chronologiam Aegyptiorum esse incertissimam. Opus profecto est virgula divina, in hoc *Sisaco* feliciter denudando. In varias quippe partes hoc nomen traxit interpretes, illisque multa excitavit dubia, quae iam sunt exploranda, et, si fieri possit, e medio remouenda. SISACVM seu SESACVM, qui tam immanem regno Iudaico, sub Rehabeami regimine, intulit cladem, fuisse *Sesoftridem*, IO. MARSHAMVS**) HERODOTI, et DIODORI SICVLI historia fultus, nimia cum confidentia arbitratur. Potuisset MARSHAMIVS in viam reduci FLAV. IOSEPHI***) qui hunc iam subolevit errorem, sententia, sed tamen solidiorem falsae suae persuasionis confirmationem recepit a laudato IAC. PERIZONIO****) qui solide euicit, *Marshamum* longius a scopo aberrasse. Res a *Sesoftride* gestae, et a DIODORO SICVLO, nec non HERODOTO traditae ita omnino sunt comparatae, vt cum historia Rehabeami minime conspirent. Etenim ex tabulis Dynastiarum apud Aegyptios, et historia profana luculenter patet, *Sesoftridem* multis retro saeculis inclaruisse, et aetatem Rehabeami nequaquam attigisse, quod series regum Aegyptiorum satis euidenter tradit. Vt taceamus, bellum a *Sesoftride* in Asia gestum a scriptoribus recentioris demum aetatis esse commemoratum, ex quo apparet, huius regis historiam in antiquissima omnino incidisse tempora, quia Grae-

*) Aegyptiar. Origin. et Tempor. Antiquiss. inuestigat Cap. II. p. 26. et Cap. III. et 10. p. 27. sq.

**) Can. Chronic. Sect. XIV. p. 376.

***) Opp. Tom. I. Antiquitt. Iudaic. Lib. VIII. Cap. X. p. 449.

****) Lib. Citat. Cap. X. p. 120. sq.

Graeci longe lateque in Asia dispersi, procul dubio huius expeditionis et calamitatis non fuissent expertes. Est sine dubio hic *Sesoftris*, ex Manethonis monumentis, XII. Dynastiae Diospolitarum rex tertius, vti tradit EVSEBIUS *). Eiectum proinde est, hunc *Sesofridem* proxime, post exitum Israelitarum ex Aegypto, floruisse, Asiam ingenti hominum vi occupasse, et eius aetatem, ex PERIZONII **) calculo, forsitan in tempora Iudicum incidisse. Argumenta a PERIZONIO allata tanti sunt roboris, vt, in debellanda hac *Marsbami* opinione, nostro non indigeant calamo.

§. XXI.

IACOBVS SALIANVS ***) sententiarum diuortia non componit, sed auget nouis, in eam abeundo opinionem, hunc, quem inuestigamus, SISACVM, esse SABACVM seu *Sabuconem*, nec non *Seuechum*. Facile quidem tolli potest discrimen, quod in his nominibus occurrit, vti obseruat PERIZONIVS ****) maius tamen inde exoritur periculum, si res ipsas cum Salmanassare gestas circumspecte contempleris. Qui *Sabacum* seligunt, in nouam se praecipites dant charybdin, ex qua difficulter emergent. Misit Hoseas ad Soum Aegypti regem legatos, vt ipsi aduersus Salmanassarem ferret suppetias, quod i Reg. XVII, 4. legimus relatum. Ast quantum sese hic offert temporis interval- lum! Regno Israelitico, quod constituit Ierobeamus, finem attulit

*) Canon. Isagogic. Lib. II. p. 137.

**) L. c. Cap. XVI. p. 263, conf. Histor. Vniuersal. ex Lingu. Angl. translata. Part. III. Sect. VIII. §. 632. p. 524. sq.

***) Annal. Ecclesiast. Tom. IV. p. 16.

****) L. c. Cap. XIII. p. 208.

attulit Hofeas longe funestissimum, a Salmanassare in Assyriam cum suis inquilinis deportatus. Quodsi igitur temporis rationem ab Ierobeamo regni Israelitici conditore duxeris, intelliges, duo fere effluxisse saecula, priusquam hic Hofeas vltimus regni Israelitici rex adspiraret ad regimen, illudque ferali deuastatione, nec non infelici deportatione clauderet. Satius agitur, si hunc *Soum*, *Zeam* vel *Zetam*, prout in historia Aegyptiaca appellatur, et in XXIII. Dynastia Tanitarum ab EVSEBIO*) collocatur, fuisse adferueris. Fauet huic calculo res Senacheribis cum Hiskia Iudae rege, gesta, quae vix decem annorum spatium interponit, quod historia luculenter exponit. Nullus itaque dubito, quin album adiuciam calculum PERIZONIO**) et ROLLINO***) hunc *Soum* ex *Manethonis* tabula esse *Zeam* seu *Zetam*. Legi tamen possunt argumenta Perizonii, nec non Pezronii aliorumque, ad Lydium lapidem a IO. FRANCISCO BVDDEO****) ducta, et solide excussa. Euietum saltem est, hunc *Soum* a Sisaco multis differre stadiis, quod meae concertationis est caput. Nec tantopere SETHICALVISII†) immoror rationi, qui hanc scyllam ita euitare conatur, vt statuatur, hunc SISACVM fuisse Susennem Dynastiae XXI. Tanitarum regem VIII. secundum Manethonis tabulam. Si haec CALVISII opinio locum habeat, ponendum est, hunc SVSENNEM esse ante SESON-

CHEM

*) L. c. p. 133.

**) L. c. p. 211.

**) Histoire des Egyptiens Tom. I. Parc. III, p. 127.

****) Histor. Ecclesiast. l. c. Sect. IV. p. 699.

†) Opp. Chronolog. p. 30.

CHEM praefuisse Aegyptiorum imperio. EVSEBIVM *) si audis, et SYNCELLVM **) deprehendes, illum esse Vaphrem, seu Vennephem, Salomonis focerum, quem insequitur Sefonchis rex LXII. qui SESACVS seu SVSACIM passim dicitur. Sic se res bene habet.

§. XXII.

Eam quoque ingrediuntur viam PAVLL. PEZRONIVS ***) FRID. SPANHEMIVS *****) et NAT. ALEXANDER †) qui SISACVM, modo Sefonchem modo SEMENDEM seu SMEDEM primum Dynastiae XXI. regem esse volunt, qui inimicum aduersus Salomonis familiam ipsi tamen, ob connubium, coniunctissimam declarasset animum. Commendat se haec sententia, quae pro SMEDE agit IAC. PERIZONIO ††) qui tamen Vertumno est mutabilior, et eas, quas aliquo modo soluit, denuo necit nassas. Verum est, SMEDEM primum esse regem Dynastiae supra adductae, Sefonchem autem Dynastiae XXII. Bubastitarum primum, et inde haud leuidente occurrere temporis

*) I. cit. p. 133. conf. Praeparat. Euangel. Lib. IX. XXXI. XXXII. p. 448.

**) Chronograph. p. 141. opp. Byzant. Tom. V.

***) Antiquit. Tempor. Restitut. Cap. XIII. p. 208. sq. conf. quae in hunc rem disputantur apud Buddeum Hist. Eccles. V. T. Tom. II. p. 697. et Hist. Vniuersal. ex Angl. lingu. transl. P. I. §. 632. p. 524.

****) Opp. Tom. I. Hist. Eccles. V. T. Epoch. VI. p. 376.

†) Hist. Ecclesiast. V. T. Cap. IV. p. 133.

††) L. c. Cap. XIV. p. 229.

ris interuallum, ast hac ratione illa componi possunt dif-
 fidia, si fiatatur, Sesonchem seu SVSSACIMVM, quoque
 nomen SMEDIS sustinuisse. Non enim intolens est, no-
 stra quoque aetate, liberis regis plura imponere nomina.
 Planum tamen est, nomen SVSSACIMI, SESACI, et SE-
 SONCHIS magis ad nomen Hebraeum SESAC accedere,
 et cum fide Chronologica conspirare, quam SEMEN-
 DIS seu SMEDIS. Otia itaque erunt inter nos, si his
 tantum circa nomen, non autem ipsam personam versetur.
 Si igitur hunc, quem cum optimis Chronologis
 constituimus, calculum admiseris, omnis, de hoc SISACO,
 expirabit concertatio. Res nunc ita procedit. VA-
 PHRES seu VENNEPHES, est Pharaeo, cuius filiam in ma-
 trimonium duxit Salomo. Eum sequitur SISACVS, qui
 SVSSACIM et Sesonches dicitur, cuius aetas in vltima
 Salomonis, et prima Rehabeami incidit tempora. No-
 uum inde nostrae sententiae accedit veritatis firmamen-
 tum, quia I Reg. XI, 40. commemoratur, Ierobeamum,
 viuo adhuc Salomone, ad regem Aegyptiorum, qui appel-
 latur Sisacus, confugisse, vt sibi, salutique suae prouideret.
 Ille igitur SISACVS fuit VAPHRIS in regimine successor,
 qui in tabulis Aegyptiorum SVSSACIM, seu SESON-
 CHES appellatur. Nulla igitur fingenda est intercapedo,
 nedum ad secula longius remota temere recurrendum.
 Suffragantur huic rationi IAC. VSSERIVS*) ROLLI-
 NVS**) SIMONIVS***) vt alios rei Chronologicae con-
 ditores

*) Annal. Eccles. V. et N. T. p. 33.

**) Histoire des Egyptiens Tom. I. p. 119.

***) Diction. sur la Bible Tom. II. p. 559.

ditores, SCALIGERVM, DIONYS. PETAVIVM, quorum calculos componere huius loci non est, silentio praetercamus. Avero ceteroquin non abhorret, vel ob res a Sefostride insigniter gestas, vel ob mutationem nominis SVSSACIM, et Sefonchis in Sefostridis verbum adductos esse nonnullos historicos, vt ipsi hanc expeditionem contra Rehabeamum susceptam temere adscripserint. Mittimus nunc hanc chronologorum disensionem, et nostram, quam de hoc SISACO fouemus, sententiam, vterius munimus.

§. XXIII.

Agedum, demus nunc vela antrorsum, et ipsum SVSSACI dispiciamus nomen. Ne lubricis, et ficulneis nosstra sententia nitatur persuasionebus, nouo, eoque satis firmo stabilienda erit fundamento. Incidit, haec dum meditamur, in mentem, hanc nominum SVSSACIM, et SESOVEHIS variationem forte apud Iudaeos ex linguae suae natura et indole esse ortam. Verbum enim פשוט non est Hebraeum, sed aliunde accersendum. Descendunt, nisi fallimur, huius dictionis natales ex lingua Arabica, in qua (سكس seu SAKA significat, teste IAC. GOLIO*) rigauit, potum, seu aquam praebuit, ita vt SVSSACIM vel SISACVS notet virum riuosimilem, qui vel beneficiis pleno gurgite aliorum rigat riuulos, vel potentia sua aliorum regiones inundat, prout Nilus Aegyptiorum terras inundare solet. Vtrum hoc nomen huic regi, vel ob potentiam amplissimam, vel rerum gestarum magnitudinem, vel denique ob humanitatem, et benignitatem tributum sit,

F 2

non

*) Lexic. Arabic. ad. h. v. p. 1187.

nou diiudicamus. Si igitur miram verborum Arabicorum, Aegyptiorum, nec non Hebraeorum flexionem, quin et vel incrementum, vel decrementum litterarum spectes, veritati maxime est consentaneum, Hebraeos haec nomina SVSSACIM vel SESONCHIS, pro linguae suae indole pronunciaſſe פִּשְׁשָׁא seu *Sifac*. Graeci tandem suam adhibuerunt formationem, ex qua variatione, nominis confusio facile oriri potuit, quae multis aliis accidit nominibus. Graeci tamen planius illud vocabulum expresse-
 runt et ΣΕΣΑΝΙΜ illud pronunciarunt, quod cum SVSSACIM et SESONCHIS magis convenit. Infirmatur dubium ex hoc nomine, eiusdemque variatione enatum ulterius, si consuetudinem, vsumque nominum apud Aegyptios expendas curatius. Etenim solemne fuit Aegyptiorum regibus, praeter nomen plerisque regibus proprium, adoptare alia alacititia, quod aliorum regnorum imperatoribus quoque fuit vsitatum. Adsciverunt, ex more suo, reges Aegyptiorum nomina alia, seu cognomenta, quibus ab aliis discernerentur luculentius. Ita Pharaο occurrit SO seu elatus. 2 Reg. XVII, 4. Pharaο, Necho seu NECOS, hoc est claudus. 2 Reg. XXIII, 29. Pharaο ΗΟΡΜΕΡΑ, id est, pudendus, Ierem. XLIV, 30. Extra omnem dubitationis aleam est positum, hos reges illa sibi vindicasse cognomina, vt vel rerum gestarum magnitudinem, vel dignitatem vel, alias denique animi, et corporis proderent notas. Non nemo scit, eundem cognominum vsum in Syria apud Antiochos, in Persia apud Darios, aliosque Principes fuisse receptum. Quin imo eandem consuetudinem obseruarunt complures in Germania, Gallia, Angliaque Imperatores,
 Re.

Reges, et Principes, vti BECMANVS*) nitida exposuit commentatione. Selegerunt itaque sacri Scriptores nomen ascitium potius, quam natiuum, vt eo luculentius pateret, quem Aegyptiorum regem suo tangerent acu. Catalogus insuper Dynastiarum ex Chronico Aegyptiaco collectus, licet nonnullis laboret lacunis, his Chronologorum diffidiis feliciter ponit obicem, et his tenebris maximam affundit lucem. Putamus eum, quem indicauimus, calculum magis ad veritatem accedere, quam MARSHAMI, aliorumque Chronologorum ordinem admodum salebrosam, et multis difficultatibus obnoxium. Si quis autem hoc dubium ad plenioram duxerit lucem, nostrasque solide confutauerit rationes, magnus nobis erit Apollo. Hic ipse, de quo agimus SISACVS opum potentissimus facile eo adegit Rehabeamum, ob defectiorem decem tribuum, ad incitas, angustiasque iam redactum, vt se ipsi submitteret, omnesque templi, ac regiae aulae diuitias satis copiosas eidem traderet, ne totius regni pateretur iacturam. SISACVM vindicta diuina id negotii suscepisse impulsam, sacrae docent tabulae; Accedit tamen alia causa**) ea nimirum, vt SISACVS Ierobeami, qui ipsi erat amicissimus, rebus valde periculosis ferret suppetias, auxiliumque, quin et opes viresque regni Iudaici adhuc satis validas circumcideret, et hoc aucupio, ac consilio vsus, vtrique imperaret regno. Concinit nobis rerum gestarum historia, hunc Ierobeamum, patria profugum fidei, ac clientelae SISACI se totum tradidisse,

F 3

vt

*) De Cognomentis Principum. Francofurt. ad Viadr.

**) Lege Meyeri Annotat. in Seder Olam Cap. XVI. p. 796. conf. Christ. Bened. Michaelis Annotat. ad 2 Chron. XII, 2. 3. p. 688.

vt tutus, securusque contra infidias Salomonis ibidem lateret. 1. Reg. XI, 40. Quae postea, Salomone rebus mortalium defuncto, essent expediunda, cum SISACO tractauit Ierobeamus negotia, ipsiusque opibus ac armis fretus ad regnum exoptate adspirauit. Haec sunt, quae strictis calamis in Rehabeami historiam amentiae, calamitatisque plenam commentari placuit, argumenta.

§. XXIV.

Excussis nunc palmariis, quae ad delineandas res a Rehabeamo infeliciter gestas facere possunt, argumentis, operam haud perdemus et oleum, illud decretum, quo diuidendae essent duodecim tribus populi Israelitici, diuinum, illiusque causas, quantum humana illas indagare potest facultas, penitus consideraturi. Tam feralem sententiam non sine graui ratione a Deo in hunc populum esse latam, huncce in modum referunt sanctissimi conditores: כִּי־הוֹתֵה סִכְהָ מֵעַם יִשְׂרָאֵל לְמַעַן הָקִים אֶת־דְּבָרֶי; quia a Deo erat auerso, vt firmaret Deus verbum suum. 1. Reg. XII, 15. 2. Chron. X, 15. Quae verba, vt cedro sunt digna; ita non omni scopae videntur vacua, nisi sensum, neruumque eorum paulo attentius introspicias, omnemque, quam exinde corradunt nonnulli Reformati, longius remoueas mali causam, quam iuxta comma 24. Deo satis temere attribuunt. Vindicanda, tersisque argumentis munienda est Dei sanctitas, quam Reformati haec in parte friuole arrodunt, nec non laedunt turpiter. Verum enim vero superfunt media, quibus hunc Isthmum leui opera transfodere possimus. Decreta diuina, non

ab-

absoluta aliqua agendi, volendique potestate, vt pro ratione stet voluntas, sed summa rerum in orbe futurarum profluunt prouidentia, eaque omnibus numeris absoluta. Nihil sapientissimus huius vniuersi arbiter decernit absoluto aliquo decreto, sed ea tantum statuminat, de quibus ab aeterno praeuidit, illa hunc habitura esse euentum. Introspexit sanctissimus rerum humanarum moderator, omnes, quocumque demum veniant nomine, causas, earundemque conditionem, cursum, ac effectum. Quibus causis, citra enixum, et molestum indagandi, cognoscendique studium expensis, demum init decretum, suae sapientiae, bonitati, ac iustitiae maxime consentaneum. Summa est Dei etiam, in decretis, nostro iudicio, maxime periculosis et difficillimis, sapientia, si ipsius directionem attendas, ac finem. Ipsa quoque, quae adhibuit diuinus scriptor, verba neutiquam huic strigosae fauent sententiae. Si enim notionem verbi כִּי species, illud testibus, NOLDIO *) IO. HENR. MAIO **) et CHRIST. BENED. MICHAELIS ***) hic non causam aliquam, sed occasionem, et rei notat euentum. Id ipsum insuper verbum סבה lu- culenter prodit, quod a radice סבב, circumiuit, vertit se, descendit. Talem vero haec dictio significat *Μετασφορν* vi septuaginta Interpretes illam reddiderunt, seu rerum omnium mutationem, qua haec res admodum perniciofa, a culpa hominum profecta, Deo permittente, et actionem externam gubernante ita dirigebatur, vt haec funesta decem

*) Concordant. Laud. p. 367.

**) Oeconom. Iudaic. p. 243.

***) Annotat. ad 2 Chronic. X, v. 15. p. 673.

decem tribuum defectio, ob peccata Salomonis, omnino accideret. Quodsi nunc ipsum huius, qua usus est spiritus sanctus, dictionis expendas neruum, nulla in hac deploranda rerum Iudaciarum vicissitudine, a Deo praedicta, et ipso euentu confirmata, summo Numini adhaerebit macula. Notum quippe satis, cuiuscumque est, Deum, salua sua sanctitate, aequae ad hanc, atque alias actiones hominum vitiosas, ea, quae in ipsum nullam reiciit culpam, concurrere ratione. Spectat itaque haec historia ad concursum diuinum ad actiones mortalium malas, quas quidem permittit, sed ipsas praecidet, auersatur, prohibet, impedit, et ad finem suae sapientiae, et iustitiae conuenientem, renitentibus etiam hominibus secus agentibus, sapienter tamen dirigit Deus. Dispiciatur vterius historia praecedentis capituli, in quo minatur Deus, se non Salomonis, sed filii demum tempore regnum esse scissurum. Cum igitur Rehabeamus parentis premeret vestigia, sanctioremque negligeret cultum, iustissimam Deus habuit puniendi causam, poenamque illi inferendi, cui haec diffidia pessime enata, praebuerunt ansam. Subtraxit regi suam, in tam arduis negotiis, gratiam oppido necessariam, et illum suis rationibus tradidit totum. Causa quidem huius defectionis nimia fuit Rehabeami erga populum acerbitas, sed ea ex libera huius regis profluebat voluntate. Libertas agendi salua manebat Rehabeamo, nec vlla vi, neque physica, neque morali mouebatur, vt tam insulsam iuxta ac minacem pronunciaret in populum halcyonia expectantem, sententiam. Nemo sapientiam Dei iure accusauerit, illumque in mali de.

deduxerit suspicionem, qui secum curatius reputauerit, integrum esse Deo, cum regnis, imperiisque ita agere, prout ipsius fert prouidentia, omnium benignissima. Potest illa, quae dixi, mundi imperia augere, imminuere rursus, in alios homines, quandoque noxios, ineptos, et nullo iure a natura ad eadem capeffenda praeditos transferre, quin immo illa funditus extirpare. 1 Sam. XV, 28. Prov. XXVIII, 2. Dan. II, 20. Graues, licet caedem mortales fugiant, in his imperiorum mutationibus atque vicissitudinibus, latent causae, quas vel prorsus negligunt, vel serius ex euentu demum cognoscunt. Praeuisio Dei, et praedictio rerum in populo Iudaico gerendarum neque Rehabeamum ad hoc temerarium consilium, suasu ministrorum omnium pessimorum, ineundum, neque Ierobeamum ad hoc facinus suscipiendum sollicitarunt. Exulat omnis instinctus Rehabeamo a Deo suggestus, sed hoc consilium temere inutum suo consulti fuit pessimum.

§. XXV.

Si quid valet iudicii acies, indagandique studium, me non extra chorum saltare autumo, si palmarias huius, de quo ago, decreti causas ad haec potissimum reduxero momenta. *Prima* mihi causa est praeuisio turpis illius, iuxta ac detestandae Israelitarum, a puriori cultu, defectionis, quam rationem adfert diuinus auctor. 1 Reg. XI, 33. seq. Res est Philologis ex

G

GLAS-

GLASSIO *) FRANZIO **) aliisque rerum exegetica-
rum conditoribus satis nota, sanctissimis Prophetis in
moribus fuisse positum, res adhuc futuras, saepe verbis
praeteriti temporis, ad maiorem vaticiniorum certitudinem
proferre, cuius commatis multa prostant apud laudatos
viros testimonia. Eam quoque potestatem habet hoc
Abiae oraculum, quo indicatur, certissime esse futurum,
vt decem tribus transfugae puriorem Dei proseriberent
cultum, et ad vanam Gentilium transfrent superstitionem.
Optime praeuiderat Deus, facta tribuum se-
paratione, decem illas tribus Ierobeamo addictas,
magis, magisque ad idololatriam esse defecturas, eas-
demque eam coniici in rerum conditionem, vt in
captiuitatem Assyriacam deductae, et hinc et inde disse-
minatae sanctiori Deum colendi rationi nuntium essent
missurae. Et quamuis, facta illa deportatione Assyria-
ca, nonnulli ex fece ab Assyriis in terra patria relictis fu-
erint; attamen tam foedus illorum exiitit cultus, tantaque
mixtio huius populi cum peregrinis, in hanc terram
missis, est enata, vt deforme aliquod religionis Iudaicae
inde emerferit corpus. 2 Reg. XVII, 21. sq. Tempero
mihi a verbosiori huius funestissimi status descriptione,
quam diligenter persecutus est HERM. WITSIVS ***)
Nec melior deinceps facta est harum decem tribuum fa-
cies

*) Philolog. S. Lib. I. Tr. IV. Sect. I. can. IV. p. 317.

**) De Interpretat. Script. S. p. 450.

*** Δεκαφυλον seu Hictor, de X. Tribub. Israelis. Cap. III. p. 331.

cies. Licet enim nonnulli Israelitae ex his tribubus, soluta seruitute Babylonica, se Iudaeis redeuntibus associarent, maxima tamen pars testibus, WITSIO *) PRIDOSIO **) et PHIL. LIMBORCHIO ***) rebus suis atque sedibus admodum addicta remansit, ut harum tribuum inter tot peregrinas gentes dispersarum propemodum exspirarit nomen, excideritque memoria. Nec mirum est largam quoque nostro aeuo in his terrarum tractibus obuiam esse segetem. Rerum suarum, nec non purioris cultus, ad turpitudinem usque, negligentes fuerunt hae decem tribus ad Ierobeamum transfugae, haud expedientes diuiniorum Praepotentis Numinis cultum, sanctione haud violanda, templo Hierosolymitano esse adscriptum. Prodiderunt certe, hac iasana defectione, insignem, et nunquam delendam leuitatis ac impietatis notam, et maiori libertati inhiantes, Deo hocce execrando scelere turpiter denegarunt obsequium. Nemo igitur mirabitur, hos nefarios homines a Deo nec minus esse posthabitos, et suis rationibus valde ineptis penitus relictos. Permisit itaque Deus, ut hae decem tribus sua culpa deficientes, de quibus nunc omnis res erat deplorata, in varios

G 2

in-

*) L. c. Cap. V. p. 346. Cap. VII. p. 363.

**) Histoire des Juifs. Tom. I. Part. 1. Liv. III. p. 241. sq. conf. Vet. et Nov. Test. in Connexione Iud. et aliar. Gent. Lib. III. p. 113. sq.

***) De Veritate Relig. Christian. Amic. Collat. cum erudito Iudaeo. Script. III. Cap. II. p. 269.

inciderent scopulos, e quibus vix ac ne vix quidem sunt eluctatae.

§. XXVI.

Quae decem tribuum iactura, licet admodum grauis sit et deploranda, tanta tamen non est, vt propterea promissio diuina, de Messia nascituro, ex tribu Iuda, et femine Dauidis orituro venerit in discrimen, quod est secundum rationum iam adferendarum caput. Promissio diuini Numinis, de augustissimo generis humani sospitatore stato tempore venturo, tribum Iudae, et Dauidis gentem potissimum attingebat *). 2 Sam. VII, 12. 1 Reg. XI, 34. 2 Chron XII, 13. Priscis Patriarcharum temporibus haec, de Messia, stirpe Iudaica oriundo, promissio tenebris paulisper erat inuoluta. Data erat haec spes Abrahamo eiusdemque posteris, sed illa temporis tempestate ambigua erat, et incerta familia, quia Abrahami gens multas in familias, promisso ex diuino, sese distundere debebat Gen. XXII, 17. 18. Sanctissimus deinde Iacobus iam moribundus tribum digito indicat indice, et multo luculentius, quam antea dictum erat, de Messia agit. Gen. XLIX, 10. 11. Dauides tandem, vti supra monui, tam felix fuit, vt ipsi promissum, de Messia sua sobole nascituro, exoptate contingeret. Quae si nunc tecum reputes argumenta, facile intelliges, foederi, quod cum primae Ecclesiae proceribus iniit, omni ex parte stetit Deum, et deperditae salutis vindicem ex tribu Iudae, et familia Da-

*) Iac. Guffetii Vesper. Groening. Colloqu. XX, p. 462.

Dauidis ad incitas redacta, eademque propemodum emortua, auspicatissime euocasse. Non imminuit, non euertit haec decem tribuum iactura suauissima, de Messia, oracula, et promissa omnium certissima; quia hoc illustre gentis humanae palladium stirpi Dauidicae erat sacrum. Verum quidem est, has, quas saepe commemorauit, decem tribus, hac infelicissima defectione, de ponte aliquo modo esse deiectas; non tamen exspirauit propensa Dei erga tribum Iudae, et familiam Dauidicam voluntas, sed conseruata est utriusque propago, ad eos demum annos, quibus expectatus salutis deperditae instaurator mundum salutare deberet. Maius omnino huic tribui, quam reliquis Deus statuit pretium, ac decus. Reliquiae tamen harum tribuum salute a Messia expectanda, hoc singulari gratiae diuinae documento, nequam sunt priuatae, sed omnibus spes salutis, si adoptarint redemptorem, adhuc est superstes ac salua, Rom. XI, 25. 26.

§. XXVII.

Succedit *tertia* ratio, ab imminuta potentiae, ac promissionum, quibus se laetabant Iudaei, humanarum persuasione petita. Iudaei, prout sunt animo admodum turgido, et rebus ad huius vitae bona pertinentibus ad insaniam et sorditiem vsque dedito; ita potentiae sui regni, et palladio Hierosolymitano mirum in modum confidebant, quin et promissa a Deo data suo ex animo, ac desiderio, maximam qua partem, de felicitate hu-

mana

mana, et prospero rerum suarum suscessu interpreta-
bantur, non expedientes, bene obseruante C A M P. VI-
T R I N G A *) promissionibus, de rebus humanis factis
bona diuina admixta esse atque aeterna. Ne igitur ni-
mium suis viribus, et rebus sub Dauide, ac Salomone
oppido secundis, fragilique colori crederent, obicem
Deus huic fastui ponendum, et hos corymbos egregie
circumcidendos sapienter decreuit, vt demum intelli-
gerent, summum omnium promissionum diuinarum ip-
sis concessarum apicem, in auspicatissimo Messiae ortu,
et salute per ipsum instauranda esse positum. Nec irri-
tum fuit hoc sapientissimum Dei consilium. Etenim Iu-
daei, spe sua delusa, alto quasi ex sopore excitati intel-
lexerunt demum, non esse mortale, quod optarent. Redie-
runt, teste I A C O B. R H E N F E R D I O **) his tempestatibus
perculsi, complures Iudaeorum magistris ad sanio-
rem mentem, vt dies Messianos magis sobrie explicarent, et eo-
rundem felicitatem non amplius in naeniis, ac erepundiis,
quibus omnes scitent Rabbiorum libri, sed in rerum
diuinarum fructu, et salute aeterna recte collocarent. Quid?
quod, quo tristior deinceps facta est Iudaeorum facies, tanto
ardentior fuit illorum erga Deum amor, tanta maior de
Messia nascituro spes, tantoque maius eorundem tem-
pora Christi videndi desiderium. Tot enim fortunae
prorsus iniquae procellis iactati, praesentiam promissi
sospici-

*) Obseruat. S. Lib. V. Cap. III. p. 28. sq.

**) I, op. Philologic. Diss. II. p. 52. sq.

ſospitatoris anxio expectarunt animo hi miſeri Abrahami poſteri. Non haec comminiſcor, ſed IAC. GVSSSETIVS*) et PHIL. LIMBORCHIVS**) proluxe demonſtratum iudaeos hac longa, quam ſatis temere fingunt, calamitate Babylonica, eo eſſe adductos, vt Meſſiae aduentum, noſtra aetate, omnibus precibus deſiderent, et Deum veluti ex machina diurnis, nocturnisque euocent ſuſpiriis. Alii itaque Iudaeorum noſtro aeuo his ſuauiſimis nuntium mittunt ſomniis, et ad Chriſtianorum accedunt ciuitatem, alii vero durioris frontis aurea adhuc expectant Meſſiae ſaecula.

§. XXVIII.

Quarta denique ratio ſuo non deſtitui videtur pondere ac auctoritate, quae eſt purioris doctrinae, et cultus publici aliquo modo in tribu Iudae conſeruatio. Haud inſiciamus, religionem, et cultum ſacrum a tempore huius diuiſionis aliquam recepiſſe deformitatem, quae tamen a piis regibus, Ioſia, Ioſaphato, et Hiſkia feliciter eſt abſterſa. Non negamus, noua enata eſſe poſtea in hac gente falſae doctrinae capita, exortis variis illa ſectis; attamen antiquior, eaque ſanctior doctrina non prorsus interiit, ſed inter tot rerum mutationes uſque ad Meſſiae tempora, inter ſanctiores fuit adſeruata, ita quidem

*) Lib. Chizzuk Emunah. Part. I. Cap. V. p. 17. ſq.

**) Lib. ſupra cit. Tert. Script. Cap. III. p. 271. ſq.

dem, ut verus gentis Iudaicae cultus in templo Hierosolymitano sedem habuerit quasi fixam. Emicuit etiam tempore Christi, et Apostolorum tot inter tenebras, et umbras antiquioris, et purioris religionis veritas. Salua adhuc erat Scripturae sacrae integritas, licet vitio temporis, et hominum temeritate accefferint traditiones per manus quasi datae et ex ingenio hominum compilatae, sed auctoritati diuinae valde noxiae. Durauit sacrificiorum cultus in templo publicus, magna veneratione exhibitus, quamuis illi meriti opinio turpiter accefferit. Sarta adhuc erant sacramenta a Deo instituta, quorum studiosissimi fuerunt Iudaei. Haec certe gloria Iudaeis non est deneganda, illos vigilantissimos ac tenacissimos fuisse rerum, et institutorum diuinorum ad Messiae vsque aetatem custodes. Nec optimus, maximus salutis instaurator eos hoc nomine castigauit, sed ea, quae legibus, et institutis diuinis, ex ingenio hominum accefferant, rei capita emendauit, improbauit, rescuit. Longe vero tristior fuit decem tribuum, circa doctrinam et cultum sacrum, ratio, quod nemo negauerit, nisi omnium rerum sit expers. Quae quum ita sint, hoc funesto Dei, de diuidendis tribubus consilio, nulla omnino vis veritati, sapientiae, bonitati, sanctitati, et iustitiae diuinae est facta, nec vllum promissis diuinis, ob hanc secessionem, minus euenturis, illatum est impedimentum. Integra, et intemerata mansit Dei promissio! Durauit gens Dauidica ad Messiae vsque tempora omnium felicissima. Superstes fuit verior Dei cultus huic popu-

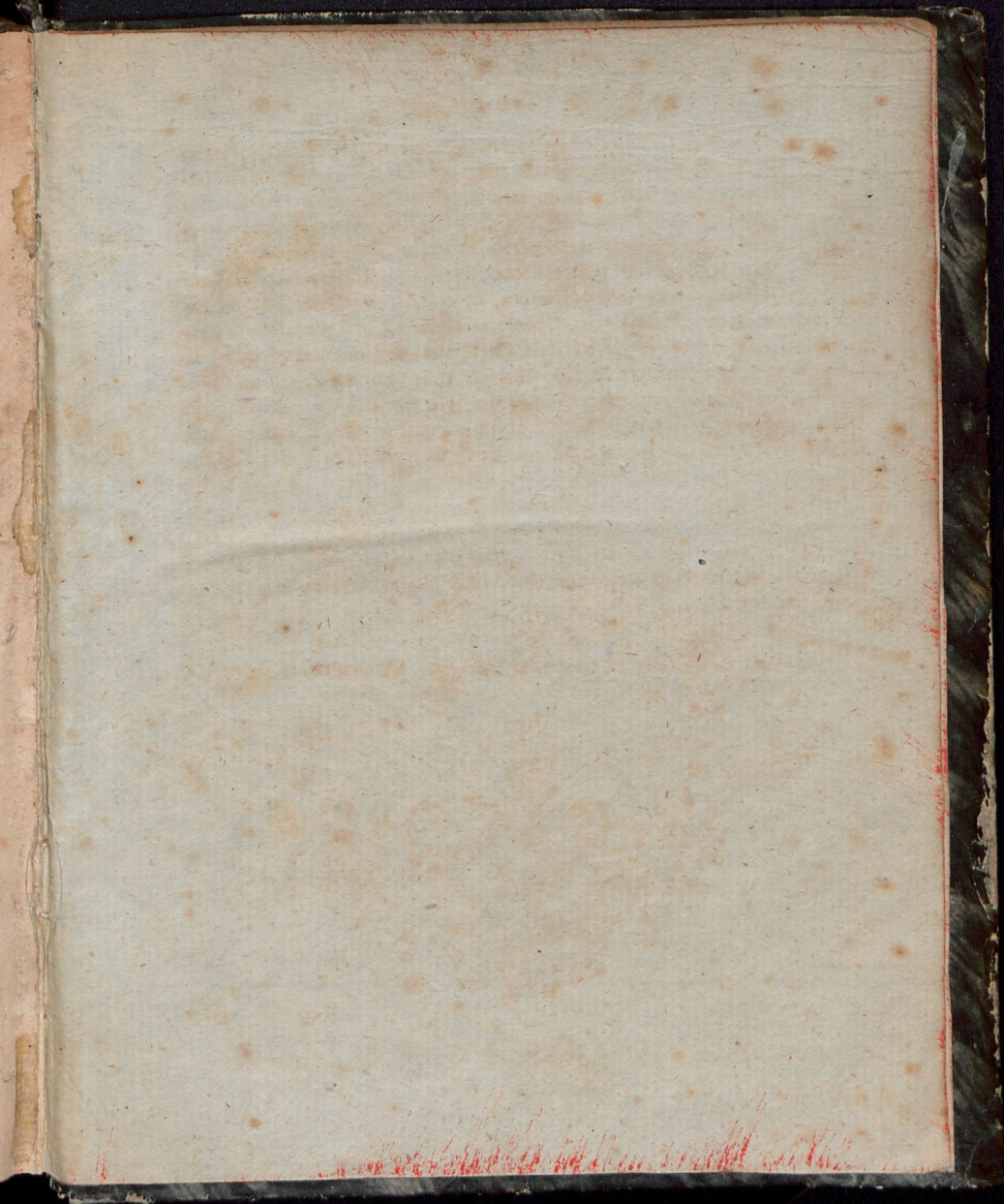
populo demandatus, donec huic foederi legali mucro-
nem attulerit Christus, lapis totius legis frontatus.
Mittimus alia argumenta in scenam adhuc producen-
da, nec dubitamus, ea, quae iam allata sunt, tantae
esse potestatis auctoritatisque, ut omnem labem Deo
friuele adspersam, ipsi abstergere possint. Depraedi-
canda potius est et laudum encomiis mactanda diuini
Numinis erga hanc gentem munificentia, qua illam tot
inter difficultates, deportationes, regni deuastationes,
ruinas, caedesque conseruauit superstitem, donec vati-
cinia, et promissa ipsi olim data feliciter essent consum-
mata, quin et vindicta eidem annuntiata, vsu, et euentu
longe funestissimo ita confirmata, ut Iudaeis Apellis
nulla, ad obliterandam suam impudentiam, et ignoran-
tiam excusandam, relicta sit elabendi rima, quod praeter
LIMBORCHIVM, et GVSSETIVM eleganter de-
monstratum dedit KIDDERVS.*) Summum cetero-
quin Numen deuotis imploramus precibus, ut dispersas
gentis Iudaicae tribus suo nutu dirigat, et easdem ad Chri-
stum, Pastorem omnium maximum ac fidissimum, pro
sua in hanc Abrahami familiam munificentia, reuocet
quam benignissime!

*) *Defense de la Religion contre les infideles. et les Incrdules. Tom. I.
Demonstration du Messie. p. 139. sq.*

T A N T V M.

IENAE
LITTERIS MARGGRAFIANIS.
M D C C LII.

Fd 29 F9

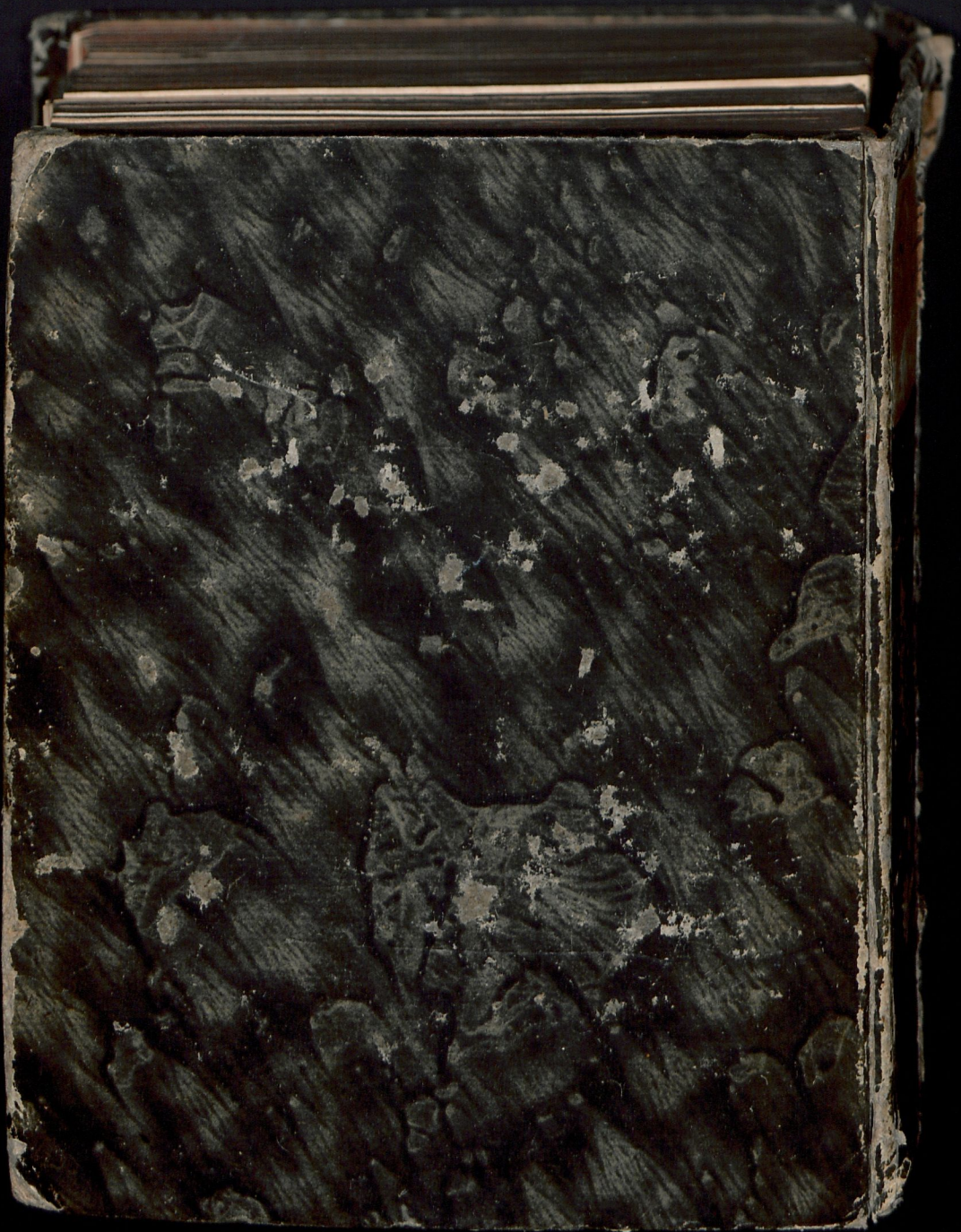
ULB Halle 3
002 711 796

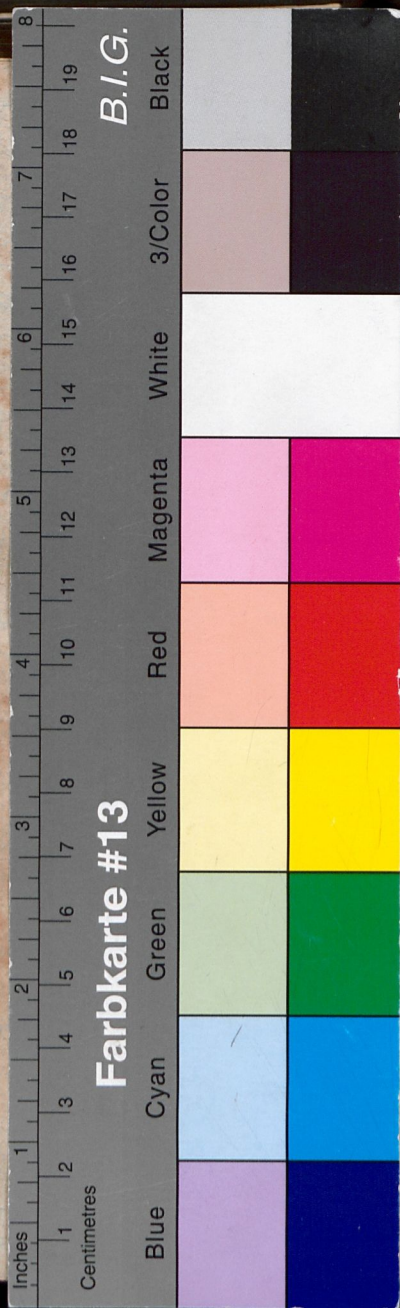

TA 70L

N.C.

424

HISTORIA REHABEAMI

EX

ORACVLIS SACRIS ECCLESIAST. CAP. II, 18. 19.
1 REG. XII, ET 2 CHRONIC. X, XI. XII.
OBVIIS

ILLVSTRATA,

ET

COMMENTATIONIBVS PHILOLOGICIS

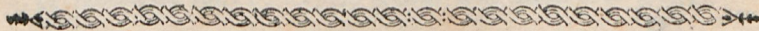
AC HISTORICIS

AVCTA,

A

D. IO. RVDOLPHO KIESLINGIO

PROF. PVBL. ORD. IN ACAD. LIPSIENS.

IENAE,

EX OFFICINA MARGGRAFIANA

M D C C LIII.

